

Commentaar

1. Inleiding

De nationale rekeningen geven een algemeen en gedetailleerd beeld van de economische activiteit binnen de grenzen van een land. Ze worden opgesteld aan de hand van tal van administratieve en statistische gegevens. De meeste hiervan krijgen in de loop der jaren een definitiever karakter. Naarmate nieuwe versies van die basisgegevens beschikbaar komen, worden ze opgenomen in de ramingen van de nationale rekeningen. Deze herzieningen, die plaatsvinden op basis van cijfergegevens van recentere datum, vormen de gewone revisies en leveren na ongeveer drie jaar een definitieve versie van de nationale rekeningen op. De gewone revisies zijn een terugkerend element in het statistische proces.

Naast de gewone revisies bestaan er ook nog «occasionele» revisies, zoals deze in het statistische jargon worden genoemd. Deze categorie van revisies omvat aanpassingen van methodologische aard en maakt gebruik van beter of nieuw statistisch basismateriaal. De methodologische aanpassingen kunnen ingegeven zijn door nieuwe vereisten of Europese verordeningen – zoals de toerekening van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) – maar ze kunnen ook voortvloeien uit wijzigingen die het statistische instituut zelf aanbrengt met het oog op een betere overeenstemming met de bestaande geharmoniseerde regels – bijvoorbeeld de statistieken van de arbeidsmarkt (lonen en werkgelegenheid) in de nationale rekeningen. In de meeste gevallen veroorzaken die aanpassingen reeksbreuken in de nationale rekeningen die de gebruiker en de economische analyse hinderen. Daarom werd een compromis uitgewerkt tussen, enerzijds, de onmiddellijke verbetering van de kwaliteit van de nationale rekeningen en, anderzijds, de vergelijkbaarheid van de nationale rekeningen over de jaren heen: occasionele revisies worden gebundeld en hebben in de meeste landen slechts om de 7 à 10 jaar plaats. Dit brengt vrij veel werk met zich mee omdat de opstellers van de nationale rekeningen aanpassingen aanbrengen voor een welbepaald jaar maar tevens, ten behoeve van de gebruiker, coherente reeksen voor het verleden opmaken.

Voor het eerst sinds de invoering van het ESR 1995 heeft het Instituut voor de nationale rekeningen (INR) een occasionele revisie uitgevoerd, de revisie 2005, met nieuwe coherente reeksen vanaf 1995. België is niet het enige land in dat geval: veel andere landen van de Europese Unie publiceren dit jaar nationale rekeningen die een occasionele revisie bevatten.

Deze gedetailleerde technische toelichting beschrijft de methodologische veranderingen ten gevolge van de occasionele revisie 2005, die beperkt blijft tot de nationale rekeningen tegen lopende prijzen.

Hierna wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan:

- de door Europese verordeningen of aanbevelingen (Eurostat) opgelegde revisies: toerekening van de IGDFI, hervormingen met betrekking tot de verzekeringssector, bruto-investeringen in software, bruto-investeringen in originele werken;
- de op initiatief van het INR aangebrachte revisies: productie van de instellingen voor collectieve belegging (ICB's), toegevoegde waarde van buitenlandse vestigingen van Belgische ondernemingen, voorraadwijzigingen van de niet-financiële ondernemingen, woondiensten, investeringen in sociale woningen, niet-aftrekbare BTW op bouw- en renovatiewerken, huishoudelijke diensten, sector instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, beloning van werknemers, werkgelegenheid, inkomen uit vermogen (rente, dividenden, geherinvesteerde winsten van directe buitenlandse investeringen);
- de revisies die een invloed hebben op de rekeningen van de overheid. Die revisies worden in een afzonderlijk deel behandeld wegens de bijzondere aandacht die uitgaat naar de rekeningen van de overheid, onder meer in het kader van de Europese opvolging van de procedure bij buitensporige tekorten.

De toelichting wordt afgesloten met een reeks overzichtstabellen die een vergelijking maken tussen de oude en de nieuwe cijfers. De tabellen beslaan de periode 1995–2002, waarvoor er zowel reeksen vóór als na revisie bestaan.

2. Door Eurostat opgelegde revisies

2.1 De toerekening van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs

2.1.1 Algemeen overzicht

De totale waarde van de productie van financiële diensten bestaat uit twee elementen: de commissies en de netto inkomsten afkomstig van financiële intermediatie. Hoewel de vergoeding van de diensten via commissies de laatste jaren in omvang toenam, wordt een groot deel van de financiële diensten nog steeds impliciet gefactureerd: noch hun waarde, noch hun volume of hun prijs worden direct waargenomen. De financiële vennootschappen dekken aldus een deel van hun uitgaven en boeken een exploitatieoverschot door de rente die ze ontvangen op de verstrekte middelen hoger te maken dan de rente die ze betalen op de opgenomen middelen. Het SNA 1993 en het ESR 1995 hanteren het begrip «indirect gemeten diensten van financiële intermediairs» (IGDFI) om de financiële diensten te meten die niet uitdrukkelijk worden gefactureerd en adviseren om de IGDFI aan de gebruikende sectoren toe te rekenen.

Het systeem van de nationale rekeningen berust op het principe dat tegenover elke productie een aanwending staat. Volgende bestedingscategorieën zijn mogelijk in het geval van IGDFI: intermediair verbruik, consumptieve bestedingen of uitvoer. Die behandeling waarborgt dat in het peil van het bruto binnenlands product en het bruto nationaal inkomen rekening wordt gehouden met de IGDFI, net als met elke andere productie.

In de tot nog toe in de nationale rekeningen gehanteerde methode werd de productie van IGDFI niet opgesplitst naar gebruiker. Die volledige productie werd, bij overeenkomst, geregistreerd als een intermediair verbruik van een fictieve bedrijfstak. Bijgevolg genereerde de productie van IGDFI geen toegevoegde waarde en had ze geen impact op het bbp.

Als gevolg van de inwerkingtreding van een nieuwe Europese verordening, in januari 2005, moeten de IGDFI thans worden opgesplitst naar gebruikende sectoren. De productie van IGDFI zal niet meer volledig worden toegerekend aan het intermediair verbruik, waardoor de toegevoegde waarde en dus ook het bbp zal toenemen.

2.1.2 Wettelijk kader

De Verordening (EG) nr. 1889/2002 van de Commissie van 23 oktober 2002 bepaalt hoe de IGDFI worden opgesplitst naar gebruikende sector, overeenkomstig de Verordening (EG) nr. 448/98 van de Raad van 16 februari 1998 tot aanvulling en wijziging van Verordening (EG) nr. 2223/96 wat betreft de toerekening van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) aan de gebruikende sectoren in het kader van het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen.

De Verordening (EG) nr. 448/98 van de Raad omschrijft de basisprincipes inzake de toerekening van de IGDFI in de nationale rekeningen. Ze introduceerde destijds ook een testperiode van 5 jaar waarin de lidstaten de verschillende in de verordening beschreven methoden gingen testen. Na de proefperiode werd aan het Europees Parlement en de Raad een door de Commissie opgesteld eindverslag voorgelegd, dat een kwalitatieve en kwantitatieve evaluatie bevatte van de weerslag van de diverse toerekeningsmethoden. De conclusies van die beoordeling waren positief, aangezien werd erkend dat de toerekening van de IGDFI zou leiden tot verbeteringen in de methodologie van het ESR 1995.

De conclusies van dat eindverslag vormden de basis van de Verordening nr. 1889/2002 van de Commissie, die de voorwaarden voor de toerekening van de IGDFI naar gebruikende sector vaststelt, namelijk:

De oude en de nieuwe berekeningsmethode van de IGDFI

	Oude methode	Nieuwe methode
Wettelijk kader	Verordening (EG) nr. 2223/96 (ESR 1995), paragraaf 3.63	Verordening (EG) nr. 1889/2002 van de Commissie Verordening (EG) nr. 448/98 van de Raad
Definitie van de IGDFI	Geheel van de ontvangen inkomens uit vermogen (interessen en dividenden) (-) uitbetaalde interesten (-) inkomsten uit beleggingen van het eigen vermogen	Som van de IGDFI op kredieten en deposito's die gedefinieerd zijn als volgt: <u>IGDFI op kredieten</u> = ontvangen interesten op kredieten - (referentietarief x uitstaand bedrag) = (impliciete rente op kredieten - referentietarief) x uitstaand bedrag van de kredieten <u>IGDFI op deposito's</u> = (Referentietarief x uitstaand bedrag) - betaalde interesten op deposito's = (referentietarief - impliciete rente op deposito's) x uitstaand bedrag van de deposito's
Toepassingsgebied	Sectoren: S.121 Centrale bank S.122 Overige monetaire financiële instellingen S.123 Overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen (ongerekend beleggingsfondsen) Geen invoer van IGDFI	Sectoren: S.122 Overige monetaire financiële instellingen S.123 Overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen (ongerekend beleggingsfondsen) Invoer van IGDFI
Impact op het bbp	De IGDFI worden aangewend als intermediair verbruik van een fictieve sector en genereren geen toegevoegde waarde. De IGDFI hebben geen impact op het bbp.	De IGDFI worden opgesplitst naar gebruikende sector. De registratie van de IGDFI in de rekeningen geeft aanleiding tot een van de volgende gebruiksvormen: intermediair verbruik van de ondernemingen of de niet-markteenheden, consumptieve besteding van de huishoudens, of uitvoer. De impact van de IGDFI kan worden gesplitst in drie delen: - impact op de consumptieve besteding van de huishoudens (S.14) - impact op de consumptieve besteding van de niet-marktsector (S.13 en S.15) - impact op de uitvoer min de invoer

- de IGDFI worden berekend en toegerekend in overeenstemming met de methodologie die wordt beschreven in bijlage III van de Verordening (EG) nr. 448/98 van de Raad, de zogenoemde methode 1 (gebruik van een intern referentietarief gebaseerd op interbancaire transacties);
- de in- en de uitvoer van IGDFI worden berekend aan de hand van een extern referentietarief;
- de IGDFI worden toegerekend naar institutionele sector en naar bedrijfstak;
- de IGDFI tegen vaste prijzen worden berekend door de IGDFI te defleren met de deflator van de binnenlandse vraag volgens de in de Verordening (EG) nr. 448/98 van de Raad beschreven formule;
- de berekeningen geschieden retroactief vanaf het jaar 1995;
- de verordening treedt in werking vanaf 1 januari 2005.

2.1.3 Toepassingsgebieden

De productie van IGDFI wordt berekend op de deposito's en de kredieten die werden ontvangen of verleend door de financiële instellingen die behoren tot de subsectoren overige monetaire financiële instellingen (S.122) en overige financiële intermediairs met uitzondering van verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen (S.123), ongerekend beleggingsfondsen.

Enkel het beheer van de kredieten en deposito's genereert een productie aangezien de daarop toegepaste rentetarieven onder controle van de financiële intermediairs staan en ze derhalve de vergoeding omvatten van de door deze laatste verstrekte intermediatiediensten. Het besluit om de berekening van de IGDFI te beperken tot de kredieten en de deposito's berust op de volgende argumenten:

- de IGDFI worden niet berekend op obligaties en effecten, omdat de financiële intermediairs de rentetarieven van die instrumenten niet in de hand hebben;
- de rentetarieven op deposito's en kredieten zijn gemakkelijk te herkennen, dankzij een duidelijk onderscheid tussen de (hogere) rente op kredieten en de (lagere) rente op deposito's. Dit onderscheid is belangrijk aangezien de methode voor de toerekening van de IGDFI gebaseerd is op het verschil tussen de impliciete rentetarieven op deposito's en kredieten en een referentietarief. Dat onderscheid is minder duidelijk voor de obligaties en de effecten.

De instellingen voor collectieve belegging (ICB's) vallen niet onder het toepassingsgebied van de berekening van de IGDFI: hun productie wordt op een specifieke manier berekend.

De financiële intermediair van de verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen (S.125) is van een andere aard dan die van de subsectoren S.122 en S.123. Die vennootschappen worden niet in de berekening van de IGDFI opgenomen omdat hun hoofdactiviteit er niet in bestaat deposito's te ontvangen en leningen te verstrekken. Voor de waarde van hun productie wordt een specifieke methodologie gehanteerd. De financiële hulpbedrijven (S.124), van hun kant, zijn financiële vennootschappen, maar geen financiële intermediairs: ze produceren dus geen intermediatiediensten.

De centrale bank (S.121) wordt evenmin meegeteld in de berekening van de IGDFI: haar productie wordt gemeten op basis van de som van haar kosten (verordening (EG) nr. 448/98). Die behandeling is het gevolg van de zeer specifieke aard van de monetaire intermediair die wordt verstrekt door een centrale bank, een openbare financiële vennootschap die een monetaire autoriteit is: ze geeft bankbiljetten, en soms munten, uit en ze beheert alle of een deel van de goud- en deviezenreserves van het land. De inkomsten van de centrale bank vloeien vooral voort uit het seignioragerecht.

2.1.4 Berekeningsmethode

De berekeningsmethode van de IGDFI berust op de raming van een marge die het verschil is tussen de op kredieten ontvangen rente en op deposito's betaalde rente en een referentietarief waarvan wordt verondersteld dat het een «puur» rentetarief vertegenwoordigt met uitsluiting van de risicopremies en de intermediatiediensten. De verordening voorziet in het gebruik van twee referentietarieven: een intern referentietarief en een extern referentietarief om de uitvoer en de invoer van IGDFI te berekenen.

Voor elke tegensector kan de waarde van de verbruikte IGDFI als volgt worden geformaliseerd:

IGDFI op kredieten:	$+ [r_{L,Si}^t - rr^t] * Y_{L,Si}^t$
IGDFI op deposito's:	$- [r_{D,Si}^t - rr^t] * Y_{D,Si}^t$

waarin

$r_{L,Si}^t$: de impliciete rente op de in de periode t aan de sector i verleende kredieten

$r_{D,Si}^t$: de impliciete rente op de deposito's van de sector i in de periode t

rr^t : het referentietarief

$Y_{L,Si}^t$ en $Y_{D,Si}^t$: de respectieve gemiddelde uitstaande bedragen van de kredieten en de deposito's van de sector i

Voorbeeld van de berekening van de IGDFI

- Krediet van 110	Rente op het krediet: 5%	Referentietarief: 2%	IGDFI op krediet = 110 x (5% - 2%) = 3,3
- Deposito van 100	Rente op het deposito: 1,5%	Referentietarief: 2%	IGDFI op deposito = 100 x (2% - 1,5%) = 0,5
- Totale IGDFI = 3,3 + 0,5 = 3,8			

2.1.5 Tenuitvoerlegging van de verordening

De uitstaande deposito's en kredieten en de overeenkomstige interesten moeten worden opgesplitst per tegensector teneinde de IGDFI toe te rekenen aan de gebruikende sectoren. De voor het berekenen van de IGDFI vereiste basisgegevens zijn, schematisch voorgesteld:

- een tabel van de gemiddelde uitstaande bedragen van de kredieten en de deposito's per tegensector;
- een tabel van de per tegensector ontvangen en betaalde interesten, in overeenstemming met de tabel van de uitstaande bedragen;
- een intern en een extern referentietarief.

De sector huishoudens (S.14) in de nationale rekeningen omvat de huishoudens in hun hoedanigheid van consument en van producent. Teneinde de consumptie van IGDFI voor finaal gebruik af te zonderen van het intermediair verbruik van IGDFI, dienen de gegevens betreffende de huishoudens te worden uitgesplitst naargelang deze handelen als:

- consumenten (consumptieve besteding van IGDFI);
- eigenaars van individuele ondernemingen (intermediair verbruik van IGDFI);
- producenten van woondiensten (intermediair verbruik van IGDFI).

Het interne referentietarief wordt gedefinieerd als de impliciete rente op de interbancaire vorderingen tussen ingezeten financiële intermediairs. Het externe referentietarief, dat wordt gebruikt voor de berekening van de in- en uitvoer van IGDFI, wordt berekend als een gewogen gemiddelde van de rentetarieven op de interbancaire vorderingen en schulden tussen ingezeten en niet ingezeten financiële intermediairs.

2.1.6 Registratie in het rekeningenstelsel

Voor het Systeem als geheel komt de verdeling van de IGDFI tussen de verschillende gebruikerscategorieën neer op het herindelen van een deel van de rentebetalingen als betalingen van diensten. Deze herindeling kan belangrijke gevolgen hebben voor de waarde van sommige geaggregeerde goederen- en dienstenstromen: de productie van de financiële vennootschappen, het intermediair verbruik en de consumptieve bestedingen, de in- en de uitvoer. Dit heeft een invloed op de toegevoegde waarde van de verschillende bedrijfstakken en van de sectoren, maar ook op het bbp. De rentestromen worden tevens beïnvloed door de eliminatie van de marges die de

door de financiële intermediairs impliciet gefactureerde diensten vertegenwoordigen. De besparingen en het financieringssaldo van de betrokken eenheden ondergaan daardoor echter geen veranderingen.

De impact van de IGDFI op de goederen- en dienstentransacties houdt zich aan de gelijkheid van middelen en bestedingen: alle geproduceerde en ingevoerde IGDFI worden besteed (de productie en de invoer van IGDFI zijn gelijk aan de consumptieve bestedingen, het intermediair verbruik en de uitvoer van IGDFI)¹.

2.1.7 Toerekening van de IGDFI naar bedrijfstak

Eurostat stelt twee methoden voor om het intermediair verbruik van IGDFI toe te rekenen naar bedrijfstak:

- Methode A: een toerekening op basis van de raming van de per bedrijfstak uitstaande kredieten en deposito's;
- Methode B: een toerekening op basis van de productie van elke bedrijfstak.

Aangezien niet voor alle sectoren en bedrijfstakken financiële gegevens voorhanden zijn, wordt de methode B gebruikt. Ze biedt het voordeel dat ze zeer eenvoudig uit te voeren is aan de hand van informatie die direct beschikbaar is, zowel in de nationale als in de regionale rekeningen.

2.1.8 Impact op de toegevoegde waarde van de financiële intermediairs

De impact op de toegevoegde waarde van de financiële intermediairs is toe te schrijven aan twee factoren: de verandering in de definitie van de IGDFI die leidt tot een lagere waarde van de geproduceerde IGDFI dan in de vroegere berekeningsmethode, en de gewijzigde berekening van de productie van de centrale bank (S.121).

Vóór de revisie waren de geproduceerde IGDFI volgens afspraak vastgesteld als het «verschil tussen het inkomen uit vermogen van de financiële intermediairs en hun totale rentelasten. Daarbij blijft de waarde van het inkomen uit belegging van eigen vermogen buiten beschouwing (aangezien dit inkomen niet voortvloeit uit de financiële intermediair)» (ESR 1995, §3.63). De berekening van de IGDFI bestreek een uitgebreider scala van instrumenten (kredieten, deposito's, portefeuille en uitgegeven effecten) en een groter aantal intermediairs, aangezien de IGDFI doorgaans werden berekend voor alle financiële intermediairs. Zoals hierboven vermeld, worden thans enkel de deposito's en de kredieten in aanmerking genomen.

De verordening (EG) nr. 448/98 laat de centrale bank (S.121) buiten beschouwing in de berekening van de IGDFI, omdat haar productie wordt berekend op basis van de kosten (ESR 1995, §3.53): intermediair verbruik, lonen, belastingen verminderd met productgebonden subsidies en verbruik van vaste activa.

$$P.1 = P.2 + D.1 + D.29 - D.39 + K.1$$

In België wordt die productie, volgens conventie, geregistreerd als een intermediair verbruik van de sector S.122 alleen. De productie van de centrale bank is neutraal voor het bbp, aangezien ze volledig wordt aangewend als intermediair verbruik.

2.1.9 Impact op het bruto binnenlands product tegen lopende prijzen

De impact op het bruto binnenlands product (bbp) kan worden gesplitst in drie delen:

- impact op de consumptieve besteding van de huishoudens (S.14), die overeenstemt met het verbruik van IGDFI door de huishoudens als consumenten;
- impact op de consumptieve besteding van de niet-marktsector (S.13 en S.15). De invloed van de IGDFI op de niet-marktsector werkt indirect door: de IGDFI behoren tot het intermediair verbruik van die sectoren, wat een stijging veroorzaakt van de kosten, van de niet-marktoutput en, ten slotte, van hun consumptieve besteding (die gelijk is aan hun niet-marktoutput);
- impact van de uitvoer min de invoer.

1. De toename van de productie en van de consumptieve besteding van de niet-marktsectoren S.13 en S.15 stemmen niet overeen met een productie en een verbruik van IGDFI, maar wel met een productie en een verbruik van niet-marktdiensten.

Over de periode 1995–2003 bedraagt de gemiddelde impact op het bbp 1,36 pct., zijnde een toename van het bbp met 3.102 miljoen euro per jaar. De gemiddelde impact op de groei van het bbp tegen lopende prijzen bedraagt –0,2 pct. Die geringe weerslag verhult evenwel een grote variabiliteit, met een impact gaande van –0,9 pct. in 1999 tot +0,3 pct. in 2000. Die volatiliteit is voornamelijk toe te schrijven aan de volatiliteit van de marge tussen de impliciete rente en het referentietarief. De uitstaande bedragen zijn vrij stabiel van het ene jaar tot het andere.

TABEL 1 IGDFI
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
IGDFI vóór revisie ⁽¹⁾	8241	8928	8518	9179	8822	8402	8222	9063
Na revisie								
Productie (a)	9288	8874	8430	8332	7973	8630	8174	8275
IGDFI	8686	8172	7896	7877	7653	8330	8010	7878
niet-marktoutput	602	702	535	454	320	300	164	397
Invoer (b)	999	1153	1328	1390	963	1342	1182	1047
Totaal middelen (a+b)	10287	10027	9758	9721	8936	9972	9356	9322
Intermediair verbruik (c)	4707	5343	5055	4446	5858	5504	4922	5977
waarvan niet-marktdiensten (S.13+S.15)	602	702	535	454	320	300	164	397
Consumptieve bestedingen (d)	4424	3603	3401	3652	2148	3367	3129	2007
waarvan S.14	3821	2901	2867	3198	1827	3200	3092	1610
Uitvoer (e)	1157	1080	1302	1623	930	968	1178	1337
Totaal bestedingen (c+d+e)	10287	10027	9758	9721	8936	9972	9356	9322
Impact op het bbp (a-c=d+e-b)	4581	3530	3376	3886	2115	2993	3125	2298

Bron: INR

¹ De IGDFI worden geregistreerd als productie in de financiële sector en als intermediair verbruik van een fictieve sector (impact op het bbp = 0). Geen in- en uitvoer van IGDFI.

2.1.10 De IGDFI tegen constante prijzen

De ontwikkeling van de IGDFI tegen lopende prijzen hangt af van de verandering in twee elementen van de berekening: een volumecomponent die wordt belichaamd door de uitstaande kredieten en deposito's en een prijscomponent die overeenstemt met het verschil tussen het referentietarief en de impliciete rente op kredieten en deposito's (de marge).

De verordening (EG) nr. 448/98 beschrijft de wijze waarop de IGDFI tegen constante prijzen moeten worden berekend, namelijk:

IGDFI op kredieten tegen constante prijzen =

$$\frac{\text{IGDFI op kredieten}}{\text{Prijsindex}} \times \frac{\text{Marge van de basisperiode}}{\text{Werkelijke marge}}$$

IGDFI op deposito's tegen constante prijzen =

$$\frac{\text{IGDFI op deposito's}}{\text{Prijsindex}} \times \frac{\text{Marge van de basisperiode}}{\text{Werkelijke marge}}$$

Of respectievelijk:

$$\left[+ \frac{(r_{L,Si}^t - rr^t) * Y_{L,Si}^t}{IP^{t/t0}} \right] * \left[\frac{(r_{L,Si}^{t0} - rr^{t0})}{(r_{L,Si}^t - rr^t)} \right]$$

$$\left[- \frac{(r_{D,Si}^t - rr^t) * Y_{D,Si}^t}{IP^{t/t0}} \right] * \left[\frac{(r_{D,Si}^{t0} - rr^{t0})}{(r_{D,Si}^t - rr^t)} \right]$$

waarin

$(r_{L,Si}^t - rr^t) * Y_{L,Si}^t$: de IGDFI op kredieten verleend aan sector i

$(r_{D,Si}^t - rr^t) * Y_{D,Si}^t$: de IGDFI op deposito's ontvangen van sector i

$(r_{L,Si}^{t0} - rr^{t0})$: de marge op de kredieten van sector i voor het basisjaar

$(r_{D,Si}^{t0} - rr^{t0})$: de marge op de deposito's van sector i voor het basisjaar

$IP^{t/t0}$: een algemene prijsindex (deflator van de binnenlandse finale vraag)

$(r_{L,Si}^t - rr^t)$: de marge op kredieten van sector i voor het jaar t

$(r_{D,Si}^t - rr^t)$: de marge op deposito's van sector i voor het jaar t

Door de werkelijke marge te elimineren uit de teller en de noemer van de twee leden van de vermenigvuldiging, wordt een eenvoudiger formule verkregen:

$\text{IGDFI op kredieten tegen constante prijzen} = \text{uitstaande bedragen tegen constante prijzen} \times \text{marge van het basisjaar}$
--

In deze formule stemt de marge van het basisjaar overeen met het verschil tussen de werkelijk toegepaste rente en het referentietarief van het basisjaar. De uitstaande bedragen worden gedeïfleerd met de deflator van de binnenlandse finale vraag. Die formule impliceert dat het verloop van de IGDFI tegen constante prijzen enkel afhangt van de ontwikkeling van de uitstaande kredieten en deposito's in volume.

De toerekening van de IGDFI tegen constante prijzen heeft gemiddeld over de periode 1995-2003 een impact van 1,28 pct. op het bbp (dat is 3.030 miljoen euro). De volatiliteit van de IGDFI die te wijten is aan de volumecomponent, blijft beperkt wegens de inertie van de uitstaande bedragen. Gemiddeld over de beschouwde periode is de impact van de IGDFI op de groei van het bbp tegen constante prijzen vrijwel nihil.

2.2 De verzekeringsinstellingen en de pensioenfondsen

In het jaar 2002 riep Eurostat een werkgroep in het leven om na te gaan welke moeilijkheden de tenuitvoerlegging van de regels van het ESR 1995 oplevert in de ramingen betreffende levensverzekeringen en niet-levensverzekeringen, om de beste methoden voor de registratie van verzekeringstransacties te bepalen en om de bronnen en methoden te vergelijken die reeds in de lidstaten in gebruik waren.

Tot besluit van de werkgroep heeft Eurostat zeven aanbevelingen uitgebracht¹. Drie van die aanbevelingen werden in de rekeningen van België reeds nageleefd: de behandeling van de herverzekeringscommissies als negatieve herverzekeringspremies, de opname van de voorzieningen voor egalisatie en rampen in het berekeningsalgoritme en het buiten beschouwing laten van de beheerskosten in de berekening van de uitkeringen. De overige aanbevelingen werden in toepassing gebracht in het kader van de occasionele revisie 2005.

2.2.1 Correctie voor het inkomen uit eigen vermogen (aanbeveling nr. 2)

Ter herinnering, de productie van verzekeringsdiensten wordt als volgt geraamd:

- verdiende werkelijke premies
- + toegerekende premies (opbrengst van de belegging van technische verzekeringsvoorzieningen)
- verschuldigde uitkeringen
- verandering in de actuariële reserves.

Het principe van de correctie is vrij eenvoudig: uit de toegerekende premies het gedeelte weglaten dat betrekking heeft op het eigen vermogen van de verzekeringsinstellingen, door dat gedeelte te berekenen op basis van een ratio [eigen vermogen] / [eigen vermogen + technische reserves]. In de praktijk rijzen er echter verscheidene problemen. In België kan eenzelfde verzekeringsonderneming, in tegenstelling tot verschillende andere Europese landen, actief zijn in de takken levensverzekering en niet-levensverzekering. Dit zijn de zogenoemde «gemengde» ondernemingen. Deze categorie van ondernemingen is niet verwaarloosbaar.

De jaarrekeningen van de verzekeringsinstellingen worden onderverdeeld in drie delen: de technische rekening leven, de technische rekening niet-leven en de niet-technische rekening. Wanneer een onderneming slechts met één soort verzekeringen werkt, is het vrij gemakkelijk om alle inkomsten uit beleggingen te bundelen, ongeacht of ze geregistreerd zijn in de technische of de niet-technische rekening, en bijgevolg om het inkomen uit eigen vermogen te scheiden van de andere inkomsten. Wanneer ze daarentegen zowel levens- als niet-levensverzekeringsactiviteiten uitoefent, moeten de resultaten van de niet-technische rekening worden opgesplitst tussen leven en niet-leven. Die opsplitsing vindt plaats na toepassing van de ratio [eigen vermogen] / [eigen vermogen + technische reserves] op de technische reserves.

Voor de filialen die onder het recht van een land van de Europese Economische Ruimte vallen, worden de entiteiten onderverdeeld tussen niet-levensverzekeringen en levensverzekeringen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de ratio's van het eigen vermogen die voor de in België gevestigde ondernemingen werden berekend.

De tenuitvoerlegging van de aanbeveling nr. 2 heeft een weerslag die vrij sterk varieert van het ene jaar tot het andere. Over het geheel genomen blijft die weerslag echter gering. Doorgaans nemen de toegerekende premies voor levensverzekeringen toe, terwijl die voor de niet-levensverzekeringen afnemen.

2.2.2 Behandeling van de meer- en minderwaarden (aanbeveling nr. 5)

Volgens het ESR 1995 moeten de vier componenten van de productie van verzekeringsdiensten worden gemeten exclusief waarderingsverschillen. De aanbeveling nr. 5 geeft een nadere omschrijving van de wijze waarop die waarderingsverschillen moeten worden behandeld in de raming van de veranderingen in de actuariële reserves (enkel levensverzekering).

1. Summary of the task force recommendations:

1. Treat reinsurance commissions as negative reinsurance premiums.
2. Exclude from premium supplements income earned by the investment of own funds. In the absence of direct information the split can be achieved on the basis of the ratio own funds/own funds plus technical reserves.
3. Include the equalization provision in the output algorithm (as part of claims due).
4. Exclude claims management costs in the calculation of claims due to policy holders.
5. Exclude holding gains/losses (realized and unrealized) from the insurance output calculation (from premium supplements and from the change in life insurance provision).
6. Allocate the final use (final consumption/intermediate consumption) of the insurance output by analyzing the insurance products and identifying the final user sectors.
7. Calculate premiums supplements on transactions between «direct» insurers and reinsurers, and on imports of direct insurance services. The estimation of premium supplements can be restricted to cases of significant cross-border insurance transactions.

De levensverzekeringen moeten worden onderverdeeld in verschillende categorieën: levensverzekeringen met vaste uitkeringen en zonder deelname, levensverzekeringen met vaste uitkeringen en met deelname, aan beleggingsfondsen gekoppelde levensverzekeringen. De behandeling van de waarderingsverschillen varieert volgens de categorie.

De redenering is als volgt: aangezien de technische reserves voor de levensverzekeringsactiviteiten met vaste uitkeringen en zonder deelname (non-linked non-participating) onafhankelijk van de beursresultaten worden berekend, moeten de netto meerwaarden niet worden afgetrokken bij de berekening van de productie. Voor de aan beleggingsfondsen gekoppelde levensverzekeringen (in de CBFA-nomenclatuur «Tak 23» genoemd) daarentegen, moeten de waarderingsverschillen worden opgenomen in de raming, aangezien de beursrisico's volledig door de verzekerden worden gedragen en er hiervoor geen actuariële berekening bestaat.

Bondig voorgesteld zijn de nieuw toe te passen regels dus de volgende:

- voor de «non-linked non-participating» levensverzekeringsactiviteiten (voornamelijk de takken 21 en 22), worden de netto meerwaarden niet meer in mindering gebracht van de bewegingen van de actuariële reserves;
- voor de «linked» levensverzekeringsactiviteiten, m.a.w. tak 23, moeten de gerealiseerde en niet-gerealiseerde meerwaarden in mindering worden gebracht¹.

In tegenstelling tot de hervorming van het inkomen uit eigen vermogen is de weerslag van de aanbeveling nr. 5 belangrijk. Het profiel van het verloop van de productie van verzekeringsdiensten wordt er volledig door veranderd. De forse stijging van de productie van verzekeringen die begon in 1996 en eind 1999 een piek bereikte, gaat in de nieuwe reeks over in een minder uitgesproken groei, die beter strookt met de reële activiteit van de sector. De sterke daling die in 2002 met de oude berekeningsmethode werd opgetekend, doet zich niet meer voor met de nieuwe methode. Met die nieuwe methodologie wordt de productie van de verzekeringsinstellingen veel minder beïnvloed door het beursverloop en blijft ze dus stabiel.

Aangezien de levensverzekeringsdiensten bijna volledig worden verbruikt door de huishoudens, komt die aangepaste ontwikkeling tot uiting in de consumptieve besteding van de huishoudens.

2.2.3 De premietoelagen in de herverzekering (aanbeveling nr. 7)

Aanbeveling nr. 7 bepaalt dat ook bij de herverzekeringen premiesupplementen moeten worden geraamd. De op de herverzekeringsactiviteiten toegepaste methodologie wordt bijgevolg identiek aan de methodologie die van toepassing is op de directe verzekeringsondernemingen. Aangezien de herverzekeringsactiviteiten niet erg belangrijk zijn in België, heeft de toepassing van deze aanbeveling slechts een beperkte impact.

2.2.4 Vaststelling van het gebruik van verzekeringsdiensten (aanbeveling nr. 6)

Aanbeveling nr. 6 heeft betrekking op de allocatie van de verzekeringsdiensten. Krachtens deze aanbeveling is rekening gehouden met het verschil tussen de premies en de uitkeringen om de verzekeringsdiensten te verdelen over de diverse gebruikers. Deze verdeling werd tot stand gebracht voor een productniveau dat gedetailleerder is dan het door Eurostat aanbevolen niveau (meer dan 10 verschillende producten).

Aangezien deze wijzigingen samenvallen met die voor de berekening van de productie, overlappen hun effecten elkaar. Men kan echter vaststellen dat het intermediaire verbruik van verzekeringsproducten toeneemt ten koste van het eindverbruik.

1. Om coherent te zijn met de herziening van de berekening van de aanvullende premies werd ook voor de netto meerwaarden, aan de hand van de ratio [eigen vermogen] / [eigen vermogen + technische reserves], het aan het eigen vermogen toe te rekenen gedeelte bepaald.

2.2.5 De pensioenfondsen

Aangezien de aanbevelingen van Eurostat gebaseerd zijn op de boekhouding van de verzekeringsondernemingen, zijn ze niet rechtstreeks toepasbaar op de pensioenfondsen. Een aantal rubrieken werd echter opgenomen in de berekening van de productie teneinde te komen tot een betere overeenstemming met het saldo van de financiële rekeningen. Het betreft de volgende rubrieken:

- «overdracht van pensioenrechten naar andere pensioenfondsen of verzekeringsmaatschappijen»;
- «overige technische lasten: verzekeringspremies»;
- «mutatie in de vorderingen op verzekeraars»;
- «overdracht van pensioenrechten afkomstig van andere pensioenfondsen of verzekeringsmaatschappijen»;
- «overige technische producten».

Deze nieuwe verwerking verandert de productie van de pensioenfondsen in aanzienlijke mate. De integratie van deze diverse rubrieken in de berekening van de productie leidt tot het verdwijnen van een negatieve productie, maar belet niet dat het eindresultaat vrij sterk kan fluctueren. Gelet op het geringe belang van de productie van de pensioenfondsen, is deze integratie echter nauwelijks zichtbaar op het algemene sectorniveau.

Enkele pensioenfondsen¹ werden tevens geherklasseerd als niet-autonome pensioenfondsen, ingevolge de beslissing van Eurostat aangaande het pensioenfonds van Belgacom². De waarden met betrekking tot deze fondsen, die een zeer gering bedrag vertegenwoordigen, werden bijgevolg afgetrokken van de sector van de verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen (S.125), en weer opgenomen hetzij in de sector van de niet-financiële ondernemingen (S.11), hetzij in die van de algemene overheid (S.13).

2.2.6 Kort samengevat

De productie van de verzekeringssector wordt vooral beïnvloed door de aanpassing van de manier waarop de meer- en minderwaarden worden verwerkt. Deze hervorming elimineert grotendeels het effect van de waarderingsverschillen op de berekening van de productie, en leidt tot een scherpe daling van de toegevoegde waarde voor de jaren 1997 tot 2000, en een forse groei voor 2002. Zodoende ligt de productie van de verzekeringssector meer in lijn met de werkelijke activiteit van deze bedrijfstak. Het dient overigens benadrukt dat de hervorming een weerslag heeft op andere transacties van de rekening van de verzekeringssector, evenals op de sectoren die er de tegenwaarde van ontvangen of betalen, zoals de transacties «inkomens uit vermogen toegerekend aan polishouders» (D.44), «sociale premies ten laste van de werknemers» (D.6111), «particuliere sociale verzekering met fondsvorming» (D.622), of nog «correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering» (D.8).

1. Het betreft de volgende pensioenfondsen: Pensioenfonds BIAC, Pensioenfonds Havenbedrijf Antwerpen, Pensioenfonds Statutair Personeel VRT, Pensioenfonds Provincie Oost-Vlaanderen, Voorzorgsfonds Onze Woning en Voorzorgsinstelling Antwerpse Waterwerken.

2. In haar beslissing met betrekking tot de manier waarop dit fonds door de Belgische Staat moest worden overgenomen, vermeldde Eurostat de criteria op basis waarvan een pensioenfonds als autonoom kan worden beschouwd. In het licht van deze criteria moesten zes andere pensioenfondsen eveneens als niet-autonoom worden geherklasseerd.

TABEL 2 PRODUCTIE VAN DE SECTOR VAN VERZEKERINGSONDERNEMINGEN EN PENSIOENFONDSEN (S.125)
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	5124	5623	5883	6684	6730	6440	6334	5474
Na revisie	4958	5463	5235	5736	5687	5710	6051	6787

Bron: INR

2.3 De bruto-investeringen in software

De aanschaffingen van software worden in de nationale boekhouding behandeld als bruto-investeringen in vaste activa. Volgens het SNA 1993 en het ESR 1995 dient software, indien een onderneming deze in haar productieproces aanwendt gedurende een periode van meer dan één jaar, immers te worden beschouwd als immaterieel vast actief. De software mag op de markt worden aangekocht of voor eigen rekening door de onderneming worden geproduceerd.

2.3.1 Software geproduceerd voor eigen gebruik

De productie van software voor eigen rekening dient te worden gewaardeerd tegen basisprijzen (productiekosten plus exploitatieoverschot). Tot dusver werd de voor eigen rekening geproduceerde software gewaardeerd tegen productiekosten, uitgaande van de hypothese dat de lonen van de informatici de totaliteit van deze kosten uitmaakten. Bijgevolg werd de voor eigen rekening geproduceerde software geraamd door het aantal informatici van elke bedrijfstak (gekend op basis van de enquête naar de arbeidskrachten van het NIS) te vermenigvuldigen met het gemiddelde loon van een informaticus voor de desbetreffende bedrijfstak (afgeleid van een door de Katholieke universiteit Leuven gehouden enquête). Een coëfficiënt van 60 pct. werd op het verkregen bedrag toegepast om rekening te houden met de tijd die door de informatici is besteed aan de ontwikkeling van de software.

Eurostat heeft een aantal aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot de raming van deze investeringen. De productiekosten omvatten voortaan, behalve de lonen van de informatici die betrokken zijn bij de ontwikkeling van de software, tevens het aan deze activiteit verbonden intermediaire verbruik. Aan deze kosten wordt een mark-up toegevoegd om rekening te houden met het bruto-exploitatieoverschot. Deze mark-up wordt berekend aan de hand van de boekhoudkundige gegevens van de bedrijfstak NACE 72 «activiteiten in verband met computers».

Op verzoek van Eurostat wordt tevens een raming van de voor eigen gebruik geproduceerde software gemaakt voor de informatica branche zelf, terwijl tot dusver werd aangenomen dat er voor deze bedrijfstak geen productie van software voor eigen rekening bestond.

Bovendien werd de coëfficiënt die wordt toegepast voor de raming van de door de informatici aan de ontwikkeling van de software bestede tijd, herzien conform de aanbevelingen: vanaf nu geldt de hypothese dat de informatici er 50 pct. van hun tijd aan besteden in plaats van 60 pct.

Deze revisie heeft een positieve weerslag op de bruto-investeringen in vaste activa (P.51) en op de output voor eigen finaal verbruik (P.12).

2.3.2 Aangekochte software

De raming van de aangekochte software is gebaseerd op informatie afkomstig van de structuurenquête bij de ondernemingen. De gedetailleerde formulieren verschaffen immers informatie over, enerzijds, het bedrag van de als intermediair verbruik geboekte softwareaankopen, en anderzijds, de als investeringen geboekte softwareaankopen. Aan de hand van deze gegevens kunnen het intermediaire verbruik en de bruto-investeringen in vaste activa van de ondernemingen worden gecorrigeerd. Vanaf 2003 worden, behalve de als intermediair verbruik geboekte softwareaankopen, ook de softwareaankopen die door de ondernemingen geactiveerd werden, opgenomen in het cijfer van de investeringen in software. Voor de als intermediair verbruik geboekte softwareaankopen wordt bovendien een extrapolatie uitgevoerd om rekening te houden met alle ondernemingen, en niet uitsluitend met de ondernemingen die de structuurenquête hebben beantwoord. Deze correctie werd voor de voorgaande jaren slechts gedeeltelijk uitgevoerd, bij gebrek aan betrouwbare basisinformatie.

TABEL 3 **INVESTERINGEN IN SOFTWARE**
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	1308	1387	1547	2049	2222	2255	2411	2069
Na revisie	1530	1627	1799	2348	2475	2577	2802	2825

Bron: INR

2.4 De bruto-investeringen in originelen

In de nationale boekhouding worden de originelen op het gebied van woord, beeld en geluid geregistreerd als geproduceerde immateriële vaste activa, net als de software en de exploratie van minerale reserves. De productie voor eigen rekening en de verwerving van originelen zijn derhalve inbegrepen in de bruto-investeringen in vaste activa.

Tot op heden werden de investeringen in originelen geraamd op basis van de auteursrechten die in België worden ontvangen door de Belgische vereniging van auteurs, componisten en uitgevers (SABAM). Het verkregen bedrag werd forfaitair toegewezen aan de muzikale en literaire werken. De investeringen werden opgenomen in de institutionele sector van de huishoudens (S.14) in de bedrijfstak «Scheppende en uitvoerende kunst» (NACE 92.31).

Teneinde te voldoen aan de vereisten van Eurostat, werden aanpassingen aangebracht aan de ramingen van de productie van originelen voor de jaren 1995 en volgende.

Eenzijds werd het toepassingsgebied van de in aanmerking genomen originelen uitgebreid met de productie van films en sommige radio- en televisieprogramma's die kunnen gelijkgesteld worden met voorraden. De productie van films omvat de productie van bioscoop- en televisiefilms. De radio- en televisieprogramma's omvatten programma's die kunnen heruitgezonden worden, en die dus een langere levensduur hebben¹.

Anderzijds worden voortaan twee verschillende ramingsmethoden voor de productie van originelen gehanteerd om rekening te houden met de manier waarop de door de productie van originelen gegenereerde auteursrechten en aanverwanten worden beheerd.

1. Documentaires, toneelstukken, sommige muziekprogramma's, enz.

Wanneer de door een werk gegenereerde auteursrechten voornamelijk worden geïnd via de beheersmaatschappijen voor auteursrechten, wordt de productie van originelen geraamd aan de hand van de rechten die door de Belgische beheersmaatschappijen als geheel worden gestort aan de Belgische rechthebbenden¹. Dit is het geval voor de uitgeverijen van kranten (NACE 22.12), de uitgeverijen van tijdschriften (NACE 22.13), de uitgeverijen van geluidsopnamen (NACE 22.14) en de andere kunstenaars dan schrijvers (NACE 92.31).

Wanneer de auteursrechten of aanverwanten niet of slechts gedeeltelijk door een beheersmaatschappij voor rechten worden beheerd, wordt de productie van de originelen geraamd op basis van de productiekosten vermeerderd met een netto-exploitatieoverschot. De kosten omvatten de bezoldiging van de werknemers, het intermediaire verbruik en het verbruik van vaste activa. De bedrijfstakken waarvoor een kostenmethode wordt gehanteerd, zijn de uitgeverijen van boeken (NACE 22.11), de filmproducenten (NACE 92.111 en 92.112), de radio- en televisieactiviteiten (NACE 92.20) en de auteurs van boeken (NACE 92.31).

Over het geheel genomen, vertalen de aan de ramingen van de productie van originelen aangebrachte aanpassingen zich in een opwaartse revisie van het bedrag dat geboekt wordt in de productie voor eigen gebruik. In de marktgebonden bedrijfstakken vertaalt dit zich in een verhoging van de toegevoegde waarde in overeenstemming met de toename van de productie van originelen. In de niet-marktgebonden bedrijfstakken stemt de impact op de toegevoegde waarde - geraamd op basis van de kosten - overeen met de toename van de afschrijvingen ingevolge de toename van de brutovorming van vast kapitaal in immateriële activa.

TABEL 4 **INVESTERINGEN IN ORIGINELN**
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	94	82	86	86	82	84	86	94
Na revisie	188	164	174	197	195	214	223	237

Bron: INR

1. Informatie verzameld bij de beheersmaatschappijen voor auteursrechten door de Controledienst van de beheersmaatschappijen voor auteursrechten van de FOD Economie.

3. Revisies op initiatief van het INR

3.1 De instellingen voor collectieve belegging

De instellingen voor collectieve belegging (ICB's) zijn financiële bemiddelaars die middelen aantrekken door deelbewijzen uit te geven, en die deze middelen beleggen in diverse financiële instrumenten naargelang van de compartimenten waartoe ze behoren. In hun hoedanigheid van financiële bemiddelaars genereren de ICB's zeer weinig toegevoegde waarde, doordat het beheer van de ICB's en de commercialisering van de deelbewijzen gewoonlijk worden verzorgd door de kredietinstellingen, die zichzelf een vergoeding toe-eigenen in de vorm van een commissie.

De revisie in verband met de ICB's in de nationale rekeningen is in eerste instantie bedoeld om een geïntegreerde methodologie van de reële en financiële rekeningen tot stand te brengen. Dit impliceert dat het financiële saldo en het nettofinancieringsvermogen strikt identiek moeten zijn, in tegenstelling tot de vroegere situatie waarbij het nettofinancieringsvermogen van de ICB's negatief was (reële rekeningen), tegenover een nettofinancieringssaldo dat gelijk was aan nul (financiële rekeningen).

Gelet op het zeer specifieke karakter van de financiële bemiddeling door de ICB's, werd besloten de voorkeur te geven aan de benadering van de financiële rekeningen. Deze benadering bestaat erin de ICB's te beschouwen als zuivere bemiddelaars, die geen eigen nettofinancieringsvermogen of -behoefte genereren.

In de financiële rekeningen berust de gehanteerde methodologie op de berekeningsmethode voor de waarde van de nettoactiva¹ van de ICB's:

- de waarde van de nettoactiva van de ICB's is gelijk aan de waarde van de portefeuillebeleggingen van de ICB's vermeerderd met de bankdeposito's;
- de elementen van de portefeuille worden gewaardeerd tegen hun marktwaarde op de waardingsdatum;
- de som van deze nettoactiva is gelijk aan de waarde van de deelbewijzen van de ICB's (inventariswaarde);
- bijgevolg zijn het saldo van de financiële vermogensrekening (uitstaande bedragen) en het saldo van de financiële rekening (stroom) per definitie nihil.

Met het nettofinancieringssaldo van de ICB's moet bijgevolg een nettofinancieringsvermogen gelijk aan nul (B.9) overeenstemmen in de reële rekeningen.

De nieuwe methodologie van de reële rekeningen bestaat erin een toegerekende productie te genereren die overeenstemt met de nettolasten van de ICB's (niet gedekt door de commissies) en die het mogelijk maakt nettobesparingen gelijk aan nul te verkrijgen. Aangezien de basisgegevens van de CBFA slechts beschikbaar zijn vanaf 1998, wordt tot 1995 tevens een toegerekende productie berekend op basis van de voorheen gehanteerde gegevens.

Met de toegerekende productie dient een intermediair-/eindverbruik van de gebruikers overeen te stemmen of een export van financiële diensten. De productie van financiële diensten van de ICB's (met inbegrip van de toegerekende productie) wordt verdeeld over de gebruikers naar rato van de aangehouden deelbewijzen. Aangezien de huishoudens de belangrijkste houders van deelbewijzen zijn, wordt vooral het eindverbruik van sector S.14 getroffen door de revisie.

1. In de tabellen van de CBFA worden de schulden afgetrokken van het actief, dat bijgevolg wordt geboekt op nettobasis. Enkel de door de ICB's uitgegeven deelbewijzen staan op de passiefzijde.

TABEL 5 **PRODUCTIE VAN DE ICB'S**
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	110	137	176	266	339	440	277	237
Na revisie	354	320	416	429	605	932	830	837

Bron: INR

3.2 De toegevoegde waarde geproduceerd in buitenlandse vestigingen

De jaarrekeningen rapporteren op vennootschappelijke basis en omvatten dus, voor vennootschappen met buitenlandse vestigingen, lonen uitgekeerd in het buitenland en toegevoegde waarde gerealiseerd in het buitenland. Voor deze elementen moet een correctie worden gemaakt vanuit de optiek nationale rekeningen (het bbp is de som van de toegevoegde waarde geproduceerd door bedrijven gevestigd in België).

Tot vorig jaar werd, per bedrijfstak, een raming gemaakt van de toegevoegde waarde in buitenlandse vestigingen via de structuurenquête rubriek «lonen uitbetaald in buitenlandse vestigingen». De structuurenquête is evenwel niet exhaustief en niet altijd betrouwbaar in dat domein waardoor het aangewezen is hiervoor een meer omvattende en betrouwbare bron te gebruiken, namelijk de sociale balans. Dit is des te meer aangewezen omdat, naar aanleiding van de revisie, de sociale balans¹ een belangrijke bron wordt voor de raming van de loonmassa.

Op deze manier is de coherentie gegarandeerd tussen de raming van de Belgische loonmassa en toegevoegde waarde enerzijds, en de buitenlandse loonmassa en toegevoegde waarde (als correctiepost) anderzijds.

De lonen uitgekeerd in het buitenland volgens de sociale balans liggen hoger dan de eerdere raming volgens de structuurenquête (vanaf 1997). Bijgevolg ligt de nieuwe raming van de toegevoegde waarde gerealiseerd door buitenlandse vestigingen eveneens hoger dan deze die voorheen werd geraamd via de structuurenquête. Hierdoor daalt de toegevoegde waarde gerealiseerd in Belgische vestigingen met een overeenstemmend bedrag en dus ook het bbp. Langs de kant van de bestedingen wordt deze revisie toegewezen aan het aggregaat dat het minst nauwkeurig gekend is in niveau namelijk het gezinsverbruik.

TABEL 6 **TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE BUITENLANDSE VESTIGINGEN VAN NIET-FINANCIËLE VENNOOTSCHAPPEN (S.11)**
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	1649	1481	1384	1388	1366	443	324	281
Na revisie	1332	1352	1428	1508	1588	1880	1808	1723

Bron: INR

1. Het verschil tussen de lonen vermeld in de resultatenrekening en de lonen vermeld in de sociale balans stemmen overeen met de lonen betaald in het buitenland.

3.3 De veranderingen in voorraden

Veranderingen in voorraden dienen op een samenhangende manier te worden verwerkt in de productie- en bestedingsoptiek van de nationale rekeningen:

- de veranderingen in voorraden van geproduceerde goederen zijn een correctiepost op de omzet om de productie te ramen;
- de veranderingen in voorraden van aangekochte goederen (grondstoffen en hulpstoffen)¹ zijn een correctiepost op de aankopen om het intermediair verbruik te ramen.

In de bestedingsoptiek moeten in principe dezelfde bedragen terug opduiken als deze verwerkt bij de raming van de toegevoegde waarde. Vóór revisie was dit niet het geval en lagen de veranderingen in voorraden opgenomen in de bestedingsoptiek veel lager dan deze verwerkt in de productieoptiek. Door de revisie van de veranderingen in voorraden neemt de coherentie² van de rekeningen toe en sluiten de cijfers uit de nationale rekeningen beter aan bij het gebruikte bronnenmateriaal (de resultatenrekeningen van de ondernemingen).

TABEL 7 VERANDERINGEN IN VOORRADEN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	416	-678	-312	-694	-521	1158	-1098	-813
Na revisie	1535	370	939	692	1161	2508	266	62

Bron: INR

3.4 De woondiensten

De term «woondiensten» doelt zowel op de reële (door de huurders betaalde) huurprijzen als op de toegerekende (door de bewoners van een eigen huis «betaalde») huurprijzen.

De methode die vóór de revisie werd gevolgd om deze huurprijzen te ramen, vergde een bijwerking om de volgende redenen:

- de laatste telling en derhalve het laatst gebruikte basisjaar dateerde van 1991. Er moest rekening worden gehouden met de resultaten van de telling van 2001, die beschikbaar zijn sinds 2003;
- de sociale huurprijzen werden twee keer geteld: ze werden opgenomen in de productie van de huisvestingsmaatschappijen, evenals in de productie van de woondiensten van de huishoudelijke sector. Deze dubbele telling werd ongedaan gemaakt.

1. De veranderingen in voorraden van handelsgoederen zijn een correctiepost op de aankopen van handelsgoederen om de handelsmarges te ramen: omzet handelsgoederen - kostprijs van de verkochte handelsgoederen = handelsmarge. De kostprijs van de verkochte handelsgoederen zijn de aangekochte handelsgoederen + afname of - toename van de voorraad handelsgoederen.

2. De kwaliteit van de rekeningen verbetert om twee redenen:
– de incoherentie tussen de productie- en bestedingsoptiek wordt weggewerkt;
– de financieringssaldi van de sector van de niet- financiële vennootschappen (S.11) in de reële en de financiële rekeningen sluiten na revisie beter bij elkaar aan.

3.4.1 Het basisjaar 2001

De productie van woondiensten in 2001 wordt geraamd door het aantal woningen te vermenigvuldigen met de huurprijs van elk afzonderlijk type van woning.

Aan de hand van de resultaten van de bevolkings- en woningtelling van 2001 van het NIS kon het aantal woningen in België up-to-date worden gemaakt. De woningen werden vervolgens gerangschikt volgens bepaalde kenmerken. Het betreft kenmerken die reeds werden gehanteerd voor het basisjaar 1991. De 4 gehanteerde kenmerken zijn:

- het type van woning: viergevelwoning
eengezinswoning, behalve viergevelwoning
appartement/studio
- het aantal slaapkamers: geen slaapkamer
1 slaapkamer
2 slaapkamers
3 slaapkamers
4 slaapkamers of meer
- bouwdatum: vóór 1945
na 1945
- garage: geen garage
garage voor één of meer wagens

Gezien de verschillende waarden die de kenmerken kunnen aannemen, komen we tot een totaal van $3 \times 5 \times 2 \times 2 = 60$ verschillende categorieën.

De huurprijzen zijn voornamelijk afkomstig van de Panel Study of Belgian Households (PSBH), een sociaal-economische enquête bij de Belgische huishoudens die werd gehouden door de universiteiten van Antwerpen (UIA) en Luik (Ulg). Deze PSBH verschaft informatie over de reële huurprijzen per woning, naargelang van de gehanteerde kenmerken. De woningtypes waaraan de PSBH-enquête geen huurprijs toekent, worden geraamd naar analogie van de huurprijzen voor woningen met de meest verwante kenmerken.

De totale huurprijzen worden geraamd door de huurprijzen afkomstig van de PSBH-enquête voor elk woningtype te vermenigvuldigen met het aantal woningen van elk type, dat op zijn beurt afkomstig is van de bevolkings- en woningtelling.

De raming van de productie van de eigenaars volgt precies dezelfde methode als die voor de huurders, met dat verschil dat de huurprijzen hier worden toegekend door gelijkstelling met vergelijkbare woningtypes.

Wat het intermediaire verbruik betreft (onderhoudskosten, herstellingen, ...), is het de enquête naar het gezinsbudget die de basisrubrieken levert ten behoeve van de raming voor zowel het basisjaar van de telling als de tussenliggende jaren tussen twee tellingen in. De toegevoegde waarde wordt verkregen door het verschil te berekenen tussen de productie en het intermediaire verbruik.

3.4.2 De tussenliggende jaren

Aangezien de telling om de tien jaar plaatsvindt, worden de tussenliggende jaren geraamd aan de hand van de volgende drie indexcijfers:

- de volume-index geraamd aan de hand van de statistiek van de afgewerkte woningen, gecorrigeerd voor de buitengebruikstellingen van woningen;
- de consumptieprijsindex van de huurprijzen;
- de kwaliteitsindex, op basis van vier comfortkenmerken van de woning (aanwezigheid van toiletten binnenshuis, van een badkamer, van een centrale verwarming en van stromend water).

TABEL 8 TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE WOONDIENSTEN TEGEN LOPENDE PRIJZEN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	16024	16651	17171	17604	18117	18673	19337	20057
Na revisie	15908	16547	17114	17562	18015	18536	19046	19766

Bron: INR

3.5 De sectorale toewijzing van de investeringen in sociale woningen

De investeringen van de sociale-huisvestingsmaatschappijen kunnen worden onderverdeeld in huurwoningen, bedoeld om te worden verhuurd, of koopwoningen, bedoeld om te worden aangekocht door de huishoudens.

Enkel de investeringen van de sociale-huisvestingsmaatschappijen in koopwoningen dienen als investeringen van de huishoudens te worden beschouwd. Vóór de revisie werden alle investeringen in sociale woningen als investeringen van de huishoudens beschouwd (S.14). Voortaan worden de investeringen in huurwoningen geboekt als investeringen van de vennootschappen (en verdwijnen ze uit de investeringen van S.14).

De uitsplitsing naar huur- en koopwoningen kan worden geraamd aan de hand van de gegevens afkomstig van de jaarverslagen van de gewestelijke sociale-huisvestingsmaatschappijen:

- de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij;
- de Société wallonne du Logement;
- de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij.

Deze maatschappijen overkoepelen de lokale sociale-huisvestingsmaatschappijen en publiceren er de geaggregeerde resultaten van. De investeringen in sociale huur- of koopwoningen zijn volledig. Zij betreffen zowel de nieuwe sociale woningen als de renovaties van sociale woningen.

TABEL 9 INVESTERINGEN IN SOCIALE HUURWONINGEN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Overdracht van de sector huishoudens naar de sector van de vennootschappen	181	144	204	228	324	311	385	370

Bron: INR

3.6 De niet-afrekbare BTW op bouw- en renovatiewerken

Vóór de revisie werd een enkelvoudig BTW-tarief van 21 pct. gehanteerd om de aggregaten met betrekking tot de bouwsector te ramen. Er werd een rudimentaire correctie toegepast om rekening te houden met het verlaagde tarief van 6 pct. dat van kracht was voor de renovatie van woningen van meer dan vijf jaar oud. De revisie van 2005 en

het bestaan van nieuwe informatie afkomstig van de Federale Overheidsdienst financiën en van de bedrijfsverslagen van de sociale-huisvestingsmaatschappijen, boden de mogelijkheid om diverse eigenheden van het stelsel van de BTW-tarieven op nieuwbouwwoningen of renovatiewerken in aanmerking te nemen:

- voor werken uitgevoerd in woningen van meer dan 5 jaar oud geldt een BTW-tarief van 6 pct.¹;
- zowel voor nieuwbouwwoningen als voor verbouwingen bedraagt het tarief voor gehandicapten 6 pct.;
- voor wat betreft de bejaardentehuizen, de psychiatrische verzorgingsinrichtingen, de internaten en de jeugdbeschermingstehuizen, geldt voor nieuwbouw een BTW-tarief van 12 pct. en voor renovatiewerken in gebouwen van meer dan 5 jaar oud (15 jaar vóór 1 januari 2000) een tarief van 6 pct.;
- zowel voor nieuwbouw als voor verbouwingen bedraagt het tarief voor sociale woningen 12 pct.;
- voor de door de eigenaars voor eigen eindgebruik uitgevoerde werken, geldt een BTW-tarief van 0 pct.

De impact van de inaanmerkingneming van de preferentiële BTW-tarieven komt tot uiting in een daling van de investeringen (BTW inclusief) in woningen voor huishoudens.

TABEL 10 NIET-AFTREKBARE BTW OP BOUW -EN RENOVATIEWERKEN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Verandering in investeringen in vaste activa (P.51)	-485	-498	-537	-571	-600	-656	-688	-666

Bron: INR

3.7 De huishoudelijke diensten

De betrouwbare bronnen met het oog op de raming van de productie van de huishoudelijke diensten zijn eerder beperkt, onder meer als gevolg van het zwartwerk in deze activiteit.

De raming is gebaseerd op de enquête van de Panel Study on Belgian Households (PSBH). Deze enquête vermeldt een percentage van huishoudens dat regelmatig een beroep doet op externe hulp om de woning te onderhouden, de was te doen, te tuinieren, enz. Dit percentage wordt vermenigvuldigd met het aantal huishoudens in het koninkrijk. Dit resultaat wordt op zijn beurt vermenigvuldigd met een gemiddeld jaarlijks aantal werkuren per huishouden. Het totaal wordt ten slotte vermenigvuldigd met de gemiddelde prijs voor de huishoudelijke diensten (statistiek van de gemiddelde consumptieprijzen per product).

Het is gebleken dat een niet te verwaarlozen gedeelte van de huishoudelijke dienstverrichtingen werd uitgevoerd door dienstverlenende ondernemingen. Dit resulteerde bijgevolg in een overschatting van de huishoudelijke diensten en in een dubbeltelling. De productie van de dienstverlenende ondernemingen was immers reeds opgenomen in de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11).

De revisie wijzigt de methodologie niet fundamenteel. Het percentage van de huishoudens dat een beroep doet op externe hulp werd herzien, en houdt voortaan enkel nog rekening met de betaalde externe hulp door particulieren. Deze informatie wordt verkregen op basis van de nieuwe informatie van de PSBH-enquête. Het jaarlijkse aantal uren werd ook lichtjes verminderd.

1. 6 pct. voor woningen van meer dan 5 jaar oud vanaf 1 januari 2000 en 6 pct. voor woningen van meer dan 15 jaar oud tussen 1 januari 1995 en 31 december 1999.

Deze berekening sluit bijgevolg de productie van de Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen en van de aan de dienstencheques gerelateerde productie uit. Deze uitsluiting veroorzaakt een scherpe daling van de productie en van de toegevoegde waarde¹ van deze bedrijfstak.

TABEL 11 **PRODUCTIE VAN HUISHOUDELIJKE DIENSTEN**
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	1049	1066	1090	1136	1162	1200	1272	1334
Na revisie	661	683	693	706	710	749	813	882

Bron: INR

3.8 De sector van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (IZW's)

Ter gelegenheid van de occasionele revisie 2005 werden verschillende correcties aan de rekening van de sector van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15) aangebracht. Bepaalde werkhypothesen die werden uitgewerkt voor de eerste versie van de nationale rekeningen, opgesteld volgens het ESR 1995, werden herzien in het licht van de resultaten van de jaarlijkse structurenquêtes met betrekking tot de VZW's en van de behandeling van bepaalde subsidies in de boekhouding van de openbare besturen. Het gaat ten eerste om de toerekening van de lonen gebonden aan PRIME-/DAC-werkcontracten, ten tweede om de sectorisatie van huishulpdiensten, en ten derde om de opsplitsing tussen de marktoutput en de niet-marktoutput van de IZW's.

3.8.1 Werknemers onder PRIME-/DAC-statuut

De maatregelen in het kader van het integratieproject «Projets régionaux d'Insertion sur le Marché de l'Emploi» (PRIME) in het Waalse gewest en van het «Derde Arbeidscircuit» (DAC) in het Vlaamse en Brusselse gewest hebben betrekking op directe steunmaatregelen die erop gericht zijn de werkgelegenheidscreatie te bevorderen in instellingen zonder winstoogmerk of in instellingen van openbaar nut die hoofdzakelijk actief zijn in de bedrijfstakken van de persoonlijke dienstverlening. Anders dan bij de overige actieve beleidsmaatregelen inzake tewerkstelling waarbij subsidies worden betaald aan de werkgever, worden werknemers met een PRIME- of DAC-contract rechtstreeks bezoldigd door de gewestelijke tewerkstellingsdiensten (FOREM, VDAB en BGDA). In ruil daarvoor storten de betrokken werkgevers een min of meer aanzienlijk deel van de loonsom terug aan deze instellingen.

Bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) worden de PRIME- en DAC-werknemers opgenomen bij het personeel van de FOREM, de VDAB en de BGDA. In de nationale rekeningen worden ze evenwel uit die gewestelijke tewerkstellingsdiensten gehaald en bij de effectieve werkgevers gevoegd. Vóór de revisie werden ze heringedeeld bij de werkgevers van de sectoren «overheid» en «IZW's» volgens een verdeelsleutel 15 pct./85 pct. Geen enkele PRIME- of DAC-werknemer werd echter ondergebracht in de sector van de niet-financiële vennootschappen, terwijl het merendeel van de VZW's wordt behandeld als handelsondernemingen. Om een getrouw beeld te geven van de institutionele sectoren en een reeksbreuk te voorkomen bij de opheffing van deze werkgelegenheidsbevorderende maatregelen, werd een deel van de PRIME- en DAC-werknemers heringedeeld bij de sector van de niet-financiële vennootschappen. De verdeling tussen de sectoren «vennootschappen» en

1. In deze bedrijfstak is het intermediaire verbruik nihil. De productie is bijgevolg gelijk aan de toegevoegde waarde.

«IZW's» gebeurde naar rato van de lonen van de instellingen zonder winstoogmerk in de takken waar dat type van maatregelen het meest voorkomt.

Wat de productie en de bruto toegevoegde waarde betreft, verschillen de bedragen die uit de sector van de IZW's zijn gehaald van de bedragen die aan de sector van niet-financiële vennootschappen zijn toegevoegd. Enerzijds hangen de extrapolatiecoëfficiënten die zijn ontleend aan de structurenquête met betrekking tot de VZW's, af van de sector en bedrijfstak waarin de VZW's worden ingedeeld. Anderzijds lopen de ramingsmethoden uiteen naargelang de VZW's tot een marktsector dan wel tot een niet-marktsector behoren. In de sector van de IZW's is de productie gelijk aan de som van de kosten. In de sector van de vennootschappen wordt de productie geraamd op basis van de ontvangsten.

De overgang van een kostenmethode naar een ontvangstenmethode om de productie van de PRIME- en DAC-werknemers te ramen, heeft twee tegengestelde effecten op de toegevoegde waarde:

- het netto-exploitatieoverschot wordt licht positief, waardoor de toegevoegde waarde evenveel toeneemt;
- de toegevoegde waarde wordt verminderd met een bedrag gelijk aan de PRIME- en DAC-subsidies die naar de sector van de niet-financiële vennootschappen worden overgedragen. De tewerkstellingsubsidies worden immers op verschillende wijze behandeld, naargelang ze bestemd zijn voor de niet-marktsector dan wel voor een marktsector. Wanneer de VZW's behoren tot de sector van de IZW's, dan worden de PRIME- en DAC-lonen ten laste van de overheid geboekt onder de post «overige inkomensoverdrachten» (D.75). In dit geval zijn de loonsubsidies impliciet opgenomen in de (op kostenbasis berekende) productie en bijgevolg ook in de toegevoegde waarde. Behoren de VZW's tot de sector van de vennootschappen, dan worden de PRIME- en DAC-lonen ten laste van de overheid behandeld als «niet-productgebonden subsidies» (D.39). In dit geval zijn de subsidies niet begrepen in de (op ontvangstenbasis berekende) productie en in de toegevoegde waarde, maar wel opgenomen in het bruto-exploitatieoverschot.

3.8.2 Sectorisatie van huishulpdiensten

De huishulpdiensten omvatten diensten voor gezinshulp en huishoudhulp (maaltijden, schoonmaak, kleine verzorging enz.) aan ouderen, gehandicapten, alleenstaanden of nog aan gezinnen in moeilijkheden. Bij de samenstelling van het eerste bedrijvenrepertorium van de nationale rekeningen werden de leveranciers van huishulpdiensten onder de juridische vorm van vereniging zonder winstoogmerk (VZW's) gedeeltelijk ondergebracht in de sector «instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens» (S.15), en gedeeltelijk in de sector «niet-financiële vennootschappen» (S.11). Ze moeten echter allemaal worden behandeld als ondernemingen uit de marktsector en daarom in de sector «niet-financiële vennootschappen» (S.11) ingedeeld worden.

De meeste van hun productiekosten worden immers gedekt door handelsverkopen aan huishoudens en openbare besturen. De verkopen tegen marktvoorwaarden aan huishoudens komen overeen met de prijs die door de begunstigden van de diensten wordt betaald, na aftrek van de bedragen die de overheid op zich neemt. Deze verkopen worden behandeld als finale individuele consumptieve bestedingen van de huishoudens. De handelsverkopen aan de openbare besturen komen overeen met het bedrag dat de overheid ten laste neemt in de aan de gebruikers aangerekende diensten. Deze verkopen worden behandeld als individuele consumptieve bestedingen van de openbare besturen. Zo behoort de bijdrage van de Vlaamse Gemeenschap in het kader van de zorgverzekering sedert 2002 tot deze categorie van overheidsuitgaven.

Overigens worden de meeste subsidies die aan VZW's voor huishulp worden uitgekeerd, in de nationale rekeningen verwerkt als «niet-productgebonden subsidies» (D.39) betaald aan de sector van de niet-financiële vennootschappen, en niet als «overige inkomensoverdrachten» (D.75) betaald aan de sector van de IZW's. Tot op heden ging het hierbij om minder belangrijke bedragen. Sedert 2001 zijn deze bedragen echter fors toegenomen met de invoering van de dienstencheques. Aangezien deze cheques in de post D.39 worden geboekt als betaalde subsidies aan de sector van de niet-financiële vennootschappen, zou een herindeling van alle huishulpdiensten het mogelijk maken de samenhang te behouden tussen de begunstigde instellingen en sectoren van de «overige productgebonden subsidies».

Wat de productie en de bruto toegevoegde waarde betreft, verschillen de bedragen die uit sector van de IZW's zijn gehaald in geringe mate van de bedragen die aan de sector van de vennootschappen zijn toegevoegd. Enerzijds gaan we van een op kostenbasis geraamde, niet-marktoutput over naar een marktoutput die op ontvangstenbasis wordt geraamd. Anderzijds worden de aggregaten van de VZW's voor huishulpdiensten geëxtrapoleerd uitgaande van de lonen en de resultaten van de structurenquête met betrekking tot de VZW's. Aangezien de coëfficiënten van de VZW's in de sector van de vennootschappen afwijken van die van de IZW's, verandert hierdoor de kostenraming.

3.8.3 Opsplitsing tussen marktoutput en niet-marktoutput

Tot op heden was de marktoutput (P.11) van de sector van de IZW's beperkt tot de huurinkomsten, de horecaontvangsten van de sportclubs alsook de maatschappelijke dienstverlening en de betaling van werkloosheidsuitkeringen voor rekening van de openbare besturen. Het aldus verkregen aandeel van de marktoutput was echter te klein. Hoewel instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens (IZW) tot de niet-marktsector behoren, innen ze andere ontvangsten uit handelsactiviteiten. Het kan hier gaan om inschrijvingskosten voor internationale scholen, een bijdrage van de gebruikers aan de maatschappelijke dienstverlening of nog om het abonnement op publicaties van verenigingen.

Bijgevolg werden de ontvangsten uit handelsactiviteiten opwaarts bijgesteld, uitgaande van de gegevens van de structurenquête met betrekking tot de VZW's. De overige niet-marktoutput (P.13) worden per saldo berekend na aftrek van de marktoutput (P.11) en de output voor eigen finaal verbruik (P.12) in mindering te brengen op de totale output (P.1). Dit heeft bijgevolg geen enkele weerslag op de totale output en de toegevoegde waarde van de sector.

3.8.4 Andere correcties

Andere hervormingen, die elders uitvoerig aan bod komen, zijn van belang voor de rekening van de IZW's: het gaat om de toerekening van de IGDFI en om de herwaardering van de zelfgeproduceerde software. Daarnaast werd een aantal minder belangrijke correcties doorgevoerd.

3.8.5 Weerslag van de revisie

De verschillende onderdelen van de revisie hebben een weerslag op de bruto toegevoegde waarde, en vertalen zich met name in een productiedaling. Deze productiedaling is te wijten aan de verschillende behandeling van de PRIME- en DAC-subsidies, naargelang ze door de overheid worden betaald aan een marktsector dan wel aan een niet-marktsector. Bovendien worden de meeste transacties op de sectorrekening in verschillende mate beïnvloed. Op te merken valt dat de consumptieve bestedingen (P.3)¹ over de gehele periode neerwaarts werden bijgesteld. De finale consumptie is gelijk aan de niet-marktoutput van de sector (P.13), vermeerderd met een raming voor de goederen en diensten die op de markt worden aangekocht en aan de huishoudens worden geleverd tegen een prijs die economisch niet significant is. Deze laatste post is van ondergeschikt belang. Aangezien de niet-marktoutput neerwaarts werd bijgesteld, heeft de finale consumptie deze trend gevolgd. Deze neerwaartse bijstelling van de niet-marktoutput vindt haar oorsprong in twee factoren. Enerzijds werd een deel van de output overgeheveld naar de sector van de niet-financiële vennootschappen als gevolg van de overdracht van de huishulpdiensten en een deel van de werknemers onder PRIME-/DAC-statuuut. Anderzijds werd het aandeel van de niet-marktoutput in de totale output neerwaarts bijgesteld.

Al met al hebben deze hervormingen een negatieve weerslag op het netto beschikbaar inkomen van de sector, dat gemiddeld 6 pct. lager uitvalt dan in de oude versie. De besparingen en het vorderingenoverschot daarentegen komen hoger uit dan vroeger doordat de finale consumptie neerwaarts werd bijgesteld.

1. De consumptieve bestedingen (P.3) zijn gelijk aan de sociale overdrachten in natura (D.63).

TABEL 12 **OUTPUT VAN DE SECTOR VAN DE IZW'S (S.15)**
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	2676	2748	2848	2873	3093	3391	3427	3744
Na revisie	2124	2175	2268	2292	2491	2695	2780	3020

Bron: INR

3.9 De loonsom

De beloning van werknemers in de nationale rekeningen is herzien in hoofdzaak als gevolg van de verbeterde kwaliteit van de beschikbare bronnen.

De herziening bestaat uit twee onderdelen:

- een hoofdonderdeel, het gebruik van een nieuwe bron – de sociale balans – om de loonsom te ramen van de ondernemingen die onder de RSZ ressorteren. De nieuwe berekeningsmethode berust op het beginsel dat de boekhoudkundige gegevens (sociale balansen en, op bijkomstige wijze, jaarrekeningen) rechtstreeks gebruikt worden voor de ondernemingen mits ze van voldoende kwaliteit zijn. Voor de andere ondernemingen worden de niet bij de RSZ geïnterpreteerde loonelementen geraamd door herwaarderingscoëfficiënten op de RSZ-gegevens toe te passen;
- zeven wijzigingen van uiteenlopende aard, die ofwel een logisch uitvloeisel zijn van de occasionele revisies van 2005 in andere dossiers (overheidssector, IZW's, ...), ofwel specifieke aanpassingen van de methode met het oog op een betere verwerking van verschijnselen die in het verleden niet of onjuist werden waargenomen.

De nieuwe reeks bevat tevens nieuwe basisgegevens, in hoofdzaak voor de niet-financiële vennootschappen die onder de RSZPPO ressorteren.

3.9.1 Nieuwe berekeningsmethode van de beloning van werknemers voor ondernemingen die onder de RSZ ressorteren

De methode die hier beschreven wordt heeft betrekking op de niet-financiële vennootschappen (S.11), de overige financiële intermediairs (S.123) en de financiële hulpbedrijven (S.124) die onder de RSZ vallen¹. De RSZ-statistieken zijn hét uitgangspunt bij uitstek om de loonsom te ramen omdat vrijwel alle werknemers hierin aan bod komen. De RSZ-gegevens berusten op de kwartaalaangiften van de werkgevers. Het vrijwel exhaustieve karakter van de informatie in deze aangiften maakt het mogelijk een eerste raming te maken van de beloning, verdeeld in brutolonen/-salarissen, effectieve en toegerekende sociale-zekerheidsbijdragen, opgesplitst naar bedrijfstak en institutionele sector.

De door de RSZ verstrekte inlichtingen zijn evenwel beperkt tot de aan deze dienst verschuldigde sociale-zekerheidsbijdragen en tot de hiervoor als berekeningsgrondslag gebruikte beloning. Vanuit conceptueel oogpunt komen de resultaten die deze administratieve gegevens opleveren echter niet volledig overeen met de nationale rekeningen, als bedoeld in het ESR 1995. Bijgevolg zijn aanpassingen noodzakelijk.

Om alle bezoldigingen in kaart te brengen, ongeacht of ze al dan niet aan bijdragen onderworpen zijn, worden de boekhoudkundige gegevens van de ondernemingen gebruikt, waarin alle bezoldigingen aan bod komen, ongeacht

1. Overigens worden in de sector van niet-financiële vennootschappen (S.11) specifieke berekeningen uitgevoerd voor bepaalde grote ondernemingen – met name de NMBS, Sabena (tot in 2001), De Post, Belgacom en de openbare radio- en televisie maatschappijen (VRT, RTBf en BRF, tot in 2001) – alsook ramingen op basis van andere bronnen (bijvoorbeeld voor de ondernemingen die ressorteren onder de RSZPPO).

of hierover sociale-zekerheidsbijdragen verschuldigd zijn¹. De beloning wordt gewaardeerd op basis van twee variabelen:

- de post 62 «Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen» van de jaarrekening;
- de post 1023 «Personeelskosten» van de sociale balans.

Aangezien niet voor alle ondernemingen een jaarrekening beschikbaar is, worden coëfficiënten opgesteld door de RSZ-gegevens te vergelijken met de jaarrekening van ondernemingen² en zodoende de rechtstreeks uit de RSZ-gegevens afgeleide loonsom te verhogen³.

Bij het uitwerken van deze methode in 1998 waren aan de boekhoudkundige bronnen de volgende beperkingen gebonden:

- in de loonrubrieken van de jaarrekeningen konden nog elementen worden opgenomen die op basis van het ESR 1995 als intermediair verbruik worden beschouwd (zelfstandige zaakvoerders, uitzendpersoneel, ...). Vanaf het boekjaar 1996 werd de wetgeving aangepast zodat de rubriek 62 van de jaarrekeningen, na een overgangperiode, als directe referentie voor de berekening van de loonsom had kunnen dienen. Toch bleef er een belangrijk nadeel bestaan, aangezien de jaarrekeningen de in het buitenland betaalde lonen kunnen opnemen (terwijl de binnenlandse loonsom volgens het ESR 1995 geraamd moet worden). Om deze laatste te elimineren werd de variabele «in buitenlandse vestigingen betaalde lonen» van de structuurenquête gebruikt, voor zover dit gegeven beschikbaar is;
- de sociale balans, die alleen de in België betaalde lonen opneemt, stond toen nog in zijn kinderschoenen. De betrouwbaarheid werd ontoereikend geacht en, zij het dan in de beginjaren (1996 en, in mindere mate, 1997), te weinig representatief.

Deze beperkingen beletten een rechtstreeks gebruik van de boekhoudkundige gegevens.

Bijgevolg werd voor een hybride oplossing gekozen, waarbij de via de RSZ-gegevens berekende loonsom voor alle ondernemingen, ongeacht of die over boekhoudkundige gegevens beschikten, werd vermenigvuldigd met een op basis van de jaarrekeningen berekende verhogingscoëfficiënt (met name de rubriek 62, in voorkomend geval na aftrek van de in het buitenland betaalde lonen zoals die in de structuurenquête zijn opgenomen).

Hieraan waren twee zwakke punten verbonden, die enerzijds te maken hadden met het gebruik van een gemiddelde coëfficiënt per groep ondernemingen⁴, en anderzijds met de manier waarop in het buitenland betaalde lonen werden geëlimineerd.

De meeste zwakke punten van de boekhoudkundige bronnen die het gebruik ervan beperkten op het ogenblik dat de huidige methode werd ingevoerd, zijn vandaag verdwenen. Bijgevolg is het aangewezen de boekhoudkundige gegevens rechtstreeks te benutten aangezien de definitie van de bezoldigingen beter is afgestemd op het ESR 1995 dan die van de RSZ. De nieuwe methode gebruikt deze gegevens wanneer hun kwaliteit toereikend wordt geacht, door de voordelen van de sociale balans (waarin uitsluitend «binnenlandse» beloning aan bod komen) te combineren met die van de jaarrekeningen (waarin eventuele aanvullende pensioenen⁵ worden vermeld, die rechtstreeks door de werkgevers worden betaald, en de lonen van het statutair personeel van overheidsondernemingen⁶ die niet in de sociale balans zijn opgenomen).

1. De loonelementen waarvoor geen sociale-zekerheidsbijdragen verschuldigd zijn en die derhalve niet aan bod komen in de RSZ-statistieken betreffen bijvoorbeeld winstdelingsregelingen voor het personeel, optieregelingen, bepaalde voordelen zoals reiskostenvergoedingen of aanvullende sociale uitkeringen en bepaalde opzeggingsvergoedingen.

Op te merken valt dat afzonderlijke ramingen worden uitgevoerd voor de beloning die aan elke aangifte ontsnapt (zwartwerk, foioen...).

2. Deze coëfficiënten worden berekend op basis van alle ondernemingen waarvoor tegelijk RSZ-cijfers en jaarrekeningen voorhanden zijn. Ze maken circa 60 pct. uit van de totale loonsom van de niet-financiële vennootschappen.

3. Deze coëfficiënten worden berekend over 60 pct. van de loonsom en worden op een grotere groep ondernemingen toegepast, die ruwweg 80 pct. van de loonsom van de niet-financiële vennootschappen uitmaken.

4. Er werden circa 900 groepen bepaald door alle combinaties van sector/NACE/categorie, waarbij de categorie afhankelijk is van de grootte van de onderneming en de kwaliteit van de boekhoudkundige gegevens.

5. In de rubriek 624 «pensioenen» mogen uitsluitend vergoedingen in aanvulling op de wettelijke pensioenen worden opgenomen die rechtstreeks door de werkgever ten laste worden genomen («gratis bovenwettelijke pensioenen»; het gaat hier dus niet om bovenwettelijke pensioenen en lijfrenten die door derde instellingen worden uitgekeerd - groepsverzekeringen of pensioenfondsen).

6. In de hier onderzochte populatie gaat het slechts om drie ondernemingen. De grootste werkgevers van statutair personeel zijn inderdaad ofwel grote overheidsondernemingen (De Post, de NMBS) die afzonderlijk worden verwerkt op basis van gedetailleerde boekhoudkundige gegevens, ofwel ondernemingen die van een andere bron afhangen, met name de RSZPPO (in hoofdzaak intercommunales).

Bijgevolg gaat de nieuwe methode als volgt in haar werk:

Er wordt een «kern»-subpopulatie gedefinieerd, waarin de ondernemingen aan de volgende criteria voldoen:

- beschikken over loonsomgegevens in elk van de drie bronnen – RSZ, jaarrekening en sociale balans;
- beschikken over boekhoudkundige gegevens die als bruikbaar worden beschouwd;
- een boekjaar hebben dat samenvalt met een kalenderjaar.

Voor de ondernemingen van de kern worden de boekhoudkundige gegevens voortaan rechtstreeks gebruikt om de loonsom te berekenen, die voortaan het totaal is van de in de sociale balans vermelde «personeelskosten» (code 1023) en de «pensioenen» afkomstig van de jaarrekeningen (code 624).

De gegevens van deze ondernemingen dienen ook om verhogingscoëfficiënten te berekenen. Hiervoor worden dezelfde procedures toegepast als in de oude methode¹, zij het dan op basis van de loonsom zoals die gedefinieerd werd (code 1023 van de sociale balans + code 624 van de jaarrekening), en niet langer op basis van de rubriek 62 van de jaarrekening (in voorkomend geval gecorrigeerd voor de in het buitenland betaalde lonen, zoals bedoeld in de structuurenquête).

Voor de andere ondernemingen wordt een herwaardering uitgevoerd met behulp van een verhogingscoëfficiënt. De nieuwe loonsom wordt berekend als het product:

- van de op basis van RSZ-gegevens berekende loonsom, en
- de verhogingscoëfficiënt, zijnde de gemiddelde verhouding, voor de ondernemingen van de kern van de overeenkomstige groep sector/NACE/categorie, tussen de loonsom volgens de sociale balans (vermeerderd met de «pensioenen») en volgens de RSZ.

Op te merken valt dat de bij de RSZ vermelde loonsom voor alle ondernemingen als ondergrens wordt beschouwd (waarbij ervan wordt uitgegaan dat de ondernemingen de beloning waarover ze sociale-zekerheidsbijdragen moeten betalen niet zullen overwaardenen, ...).

Voor 2000, 2001 en 2002 is de loonsom volgens de hierboven uiteengezette methode herberekend voor de individuele ondernemingen, dat wil zeggen alle ondernemingen waarvoor gegevens bij de RSZ zijn vermeld, ook al hebben ze geen jaarrekening en/of sociale balans ingediend. Strikt genomen is deze populatie identiek aan die welke aan de vorige versie van de nationale rekeningen ten grondslag lag. Sindsdien werd de sectorisatie van een uiterst beperkt aantal ondernemingen herzien.

De nieuwe methode vertaalt zich in een opwaartse bijstelling van de loonsom ten belope van 1,4 miljard EUR in 2000 en 2001 en van 1,6 miljard EUR in 2002, wat respectievelijk neerkomt op 1,4, 1,3 en 1,5 pct. van de totale beloning in de privé-sector.

Wat het niveau betreft bestaat de revisie uit twee tegengestelde aanpassingen:

- een opwaartse revisie voor de ondernemingen van de kern: het rechtstreekse gebruik van de boekhoudkundige gegevens elimineert de onderschatting die vroeger het gevolg was van de toepassing van een gemiddelde verhogingscoëfficiënt per groep sector/NACE/categorie. Voor alle ondernemingen die over bruikbare boekhoudkundige gegevens beschikken valt de verhouding ex-post tussen de loonsom volgens de nieuwe methode en die van de RSZ gemiddeld hoger uit dan de overeenkomstige verhouding volgens de oude methode.
- een neerwaartse revisie voor de andere ondernemingen: de verhoudingsgetallen ex-post vallen ditmaal kleiner uit: doorgaans is de op basis van de sociale balans berekende beloning inderdaad kleiner dan die welke vroeger werden berekend op basis van de jaarrekeningen en de structuurenquête. Dat komt doordat de in het buitenland betaalde lonen efficiënter zijn weggewerkt, waardoor de verhogingscoëfficiënten kleiner uitvallen.

Deze revisie heeft echter weinig invloed op de groeipercentages: de loonsomstijging is in 2001 0,2 procentpunt minder groot, en in 2002 0,2 procentpunt groter.

1. Berekening van voorlopige coëfficiënten voor de circa 900 groepen sector/NACE/categorie, validatie via de betrouwbaarheidsintervallen, controles op de individuele ondernemingen voor de groepen waarvan de coëfficiënt buiten het interval ligt, eliminatie van ondernemingen die uitschieters («outliers») zijn, herberekening van definitieve coëfficiënten.

Voor de jaren 1995 tot 1999 werd de nieuwe methode niet voor elke onderneming opnieuw berekend, maar werden de gegevens geretropoleerd op basis van het waargenomen verloop per sector/bedrijfstak volgens de oude methode.

Deze keuze wordt gerechtvaardigd door problemen van tweeërlei aard: enerzijds de kwaliteit en het representatief karakter van de gegevens in de sociale balans, die pas in 1996 werd ingevoerd en, anderzijds, de praktische beschikbaarheid van deze gegevens en de signaletieken om de populaties opnieuw samen te stellen op basis waarvan de laatste versie van de nationale rekeningen werd opgesteld.

Over de periode 2000 tot 2002 valt zowel naar sector als naar bedrijfstak een grotere samenhang waar te nemen qua variatie van de loonsom tussen de oude en de nieuwe methode. Hieruit mag worden afgeleid dat de vertekening of systematische fout van een retropolatie op basis van het verloop naar bedrijfstak beperkt blijft vergeleken met het resultaat van een volledige berekening.

3.9.2 Andere herzieningen die de loonsom van de economie als geheel beïnvloeden

3.9.2.1 Lonen in natura

Dit zijn goederen en diensten die door de ondernemingen worden geproduceerd en onder de marktprijs aan hun werknemers worden beschikbaar gesteld. Er werd een raming gemaakt voor de automobielbouw (sector van de niet-financiële vennootschappen) en voor de horeca (sector van de niet-financiële vennootschappen en huishoudens), twee bedrijfstakken waar dit verschijnsel van wezenlijke betekenis kan zijn en relatief eenvoudig te kwantificeren.

Het loonvoordeel voor het jaar t wordt geraamd volgens de algemene formule:

(voordeel per eenheid in euro in 2000 x aantal betrokkenen in t x frequentie in t x prijsschommeling in t ten opzichte van 2000)

3.9.2.2 Lesgevers voor middenstandsopleiding

De lonen van de lesgevers in de gewestelijke instellingen voor middenstandsopleiding waren tot nu toe niet opgenomen in de loonsom van de niet-financiële vennootschappen omdat het vroeger niet mogelijk was ze te onderscheiden van de aan het eigen personeel betaalde lonen.

Vanaf 2001 beschikt de RSZ echter over afzonderlijke loongegevens, zodat de lesgevers nu correct in de sector van de niet-financiële vennootschappen kunnen worden ondergebracht. Bijgevolg wordt een en ander voor 2001 tot 2003 nauwkeurig gecorrigeerd. De gegevens van 1995 tot 2000 worden geretropoleerd op basis van het verloop van de totale loonsom in de verschillende instellingen voor middenstandsvorming.

3.9.2.3 Door individuele ondernemingen betaalde, maar niet-aangegeven lonen

De lonen die zelfstandigen «in het zwart» aan hun personeel betalen (sector «huishoudens») kwamen tot nu toe niet aan bod in de nationale rekeningen van België¹. Voortaan wordt dit verschijnsel forfaitair geschat op 5 pct. van de bij de RSZ aangegeven loonsom.

3.9.2.4 Huishoudelijke diensten (zie punt 3.7 hierboven)

De uitgewerkte berekeningsmethode voor de huishoudelijke diensten berustte in hoofdzaak op de PSBH-enquête. Daaruit bleek dat een niet te verwaarlozen deel van deze prestaties werd uitgevoerd door dienstverlenende

1. Daartegenover staat dat in de nationale rekeningen wel een raming is opgenomen voor zwartwerk in niet-financiële vennootschappen. De methode terzake blijft ongewijzigd.

bedrijven. Aangezien de output van deze bedrijven al in de sector van de niet-financiële vennootschappen was opgenomen, vertaalde deze dubbeltelling zich in een overschatting.

Principieel gezien blijft de methode in grote lijnen ongewijzigd. Toch werd het percentage huishoudens dat hulp van buitenaf inroept neerwaarts bijgesteld. Voortaan wordt alleen rekening gehouden met externe hulp tegen betaling van particulieren. Het aantal uren op jaarbasis werd ook in geringe mate verminderd.

3.9.2.5 RSZPPO

De RSZPPO heeft nieuwe kwartaalgegevens over de lonen en werkgelegenheid verstrekt. Deze gegevens zijn het resultaat van nieuwe computerprocedures voor gegevensextractie en aggregatie in deze dienst. De RSZPPO neemt hoofdzakelijk werkgelegenheids- en loongegevens van de provinciale en lokale gewest- en gemeenschapsbesturen op. Daarnaast komen hier een aantal ondernemingen uit de overheidssector aan bod, die echter volgens het ESR 1995 onder de niet-financiële vennootschappen worden ingedeeld. Het betreft voornamelijk intercommunales, ziekenhuizen en rusthuizen. Bij de loonberekening worden uitsluitend de gegevens over deze niet-financiële vennootschappen gebruikt¹. Na de RSZ en de boekhouding van grote ondernemingen is dit de op twee na belangrijkste bron in deze sector. Dit neemt niet weg dat de RSZPPO van ondergeschikte betekenis is vergeleken met de RSZ (respectievelijk ongeveer 4 pct. en 90 pct. van de totale beloning in de sector van de niet-financiële vennootschappen).

TABEL 13 BELONING VAN WERKNEMERS VOOR ALLE BINNENLANDSE SECTOREN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	105199	107061	111468	115300	121344	126838	134070	138677
Na revisie	106088	107910	112299	116190	122251	127894	134988	140140

Bron: INR

3.10 De werkgelegenheid

De verschillende componenten van de herziening van de werkgelegenheid van loontrekkenden kunnen in drie rubrieken worden ingedeeld:

- herzieningen als gevolg van methodologische wijzigingen;
- herzieningen als gevolg van bijwerkingen van de basisgegevens;
- overige herzieningen.

3.10.1 Herzieningen als gevolg van methodologische wijzigingen

3.10.1.1 Langdurig zieken

Pas sedert 2003 worden werknemers met langdurig ziekteverlof (meer dan één jaar) opgenomen in de statistieken van de RSZ. Vanuit conceptueel oogpunt hadden deze langdurig zieken altijd als werknemers moeten worden beschouwd. Volgens het Internationaal Arbeidsbureau moet iemand die inactief is, maar nog steeds een band heeft met een werkgever, worden ingedeeld bij de werkzame personen. In 2003 telde de RSZ ongeveer 20.000 langdurig zieken. Voor de vroegere jaren werden de cijfers geretropoleerd op basis van de statistieken van het RIZIV.

1. De bezoldigingen van de lokale, provinciale en gewest- en gemeenschapsbesturen worden geraamd volgens een methode eigen aan de overheidssector waartoe ze behoren.

3.10.1.2 Ter beschikking gestelde leerkrachten

In de onderwijssector, zowel in de Vlaamse als in de Franse Gemeenschap, bestaat er een brugpensioenstelsel dat werd ingevoerd in het midden van de jaren tachtig, waarbij de leerkrachten ouder dan 55 jaar ervoor kunnen opteren om tijdens de periode vóór de officiële pensionering ter beschikking te worden gesteld «wegens persoonlijke redenen». Om te voldoen aan de definitie van de werkgelegenheid volgens het ESR 1995, werd beslist deze categorie van leerkrachten te weren uit de werkgelegenheidscijfers, en ze te behandelen als niet-actieven¹. In 1995 kozen 4.400 leerkrachten voor dit stelsel en in 2002 waren dat er bijna 20.000. Sinds 2003 loopt het aantal ter beschikking gestelde leerkrachten terug.

3.10.1.3 Plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA's)

In overeenstemming met wat gebeurt bij de andere aggregaten van de nationale rekeningen, werd de aanduiding van de feitelijke werkgever van de PWA-werknemer gewijzigd. Vóór de herziening waren PWA-werknemers met huispersoneel gelijkgesteld. In dat geval was de werkgever het gezin dat hen tewerkstelde. Als gevolg van de revisie 2005 worden de PWA-werknemers verondersteld te zijn aangeworven door de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen². Deze laatste worden voortaan beschouwd als de werkgever. Die correctie heeft tot gevolg dat alle PWA-werknemers worden overgedragen van bedrijfstak 95A (Particuliere huishoudens met werknemers) in de sector van de huishoudens (S.14) naar bedrijfstak 74E (Selectie en terbeschikkingstelling van personeel) in de sector «niet-financiële vennootschappen» (S.11).

3.10.1.4 Erkende onthaalouders

Tot in 2003 hadden erkende onthaalouders geen statuut en kwamen ze in geen enkele databank van de sociale-zekerheidsinstellingen voor. In de nationale rekeningen werden ze dan ook niet opgenomen in de raming van de werkgelegenheid. Toch moeten ze ongetwijfeld worden beschouwd als werknemers. In 2003 doken ze op in de statistieken van de RSZ en de RSZPPO, als gevolg van de invoering van een officieel statuut voor erkende onthaalouders. Doordat ze nu een plaats gekregen hebben in de administratieve gegevens kunnen ze worden geïntegreerd in de raming van de werkgelegenheid. Beslist werd deze nieuwe werknemers in de nationale rekeningen op te nemen bij de zelfstandigen, en niet bij de werknemers³. In de jaren vóór 2003 moest het aantal erkende onthaalouders worden geraamd op basis van de statistieken van Kind & Gezin en het «Office de la Naissance et de l'Enfance» (ONE).

3.10.1.5 Gewestelijke vervoermaatschappijen

De gewestelijke vervoermaatschappijen worden voortaan ondergebracht in de overheidssector (S.13) en niet langer in de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11). Deze nieuwe sectorindeling van de gewestelijke vervoermaatschappijen beantwoordt aan de regels van het ESR 1995 en de aanbevelingen in het «Handboek ESR 1995 overheidstekort en overheidsschuld».

3.10.1.6 Sector van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (IZW's)

Als gevolg van de herzieningen die in de sector van de IZW's zijn aangebracht (zie punt 3.8) moeten de banen in de sector van de IZW's worden overgeheveld naar de sector «niet-financiële vennootschappen» (werknemers onder PRIME- of DAC-statuuut en huispersoneel).

1. De beloning van deze ter beschikking gestelde leerkrachten, die nog altijd door de Gemeenschappen worden betaald, moet dus niet meer worden opgenomen in de rubriek brutolonen en salarissen (D.11), maar worden gelijkgesteld met «rechtstreekse uitkeringen sociale verzekering door de werkgevers» (D.623). Als tegenpost voor deze sociale uitkeringen moeten toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122) worden geregistreerd.

2. Volgens het repertorium worden de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen ingedeeld bij de uitzendbedrijven (Selectie en terbeschikkingstelling van personeel).

3. Het feit dat erkende onthaalouders bijdragen betalen aan de RSZ of aan de RSZPPO doet niets af aan hun statuut als zelfstandige. Ze hebben immers geen arbeidsovereenkomst en ontvangen dan ook geen loon, maar een vergoeding. Ze betalen zelf de kosten die gepaard gaan met de kinderopvang, bepalen zelf hoeveel kinderen ze willen opvangen, en werken in hun eigen woning.

3.10.2 Herzieningen als gevolg van bijwerkingen van de basisgegevens

3.10.2.1 Nieuwe bestanden van de RSZPPO

In de oude bestanden van de RSZPPO werden de niet-bijdrageplichtigen meegeteld en dubbeltellingen niet geëlimineerd. Deze problemen werden verholpen via een correctie op ad hoc-basis. In de nieuwe bestanden zijn de niet-bijdrageplichtigen niet langer opgenomen en alleen de hoofdactiviteit van elke werknemer wordt geteld. Bovendien kunnen nu ook de bij de RSZPPO geregistreerde jobstudenten worden afgezonderd¹. Ten slotte bevatten de nieuwe bestanden vanaf 2002 de lokale politie.

3.10.2.2 Diverse bronnen

Deze revisies zijn het gevolg van de bijwerking van andere bronnen dan die van de sociale zekerheid (Hulp- en voorzorgskas voor zeevarenden, ambassades...). De revisie heeft betrekking op de volgende categorieën van werknemers: het onderwijzend personeel van het leger, de PWA's, het huispersoneel en de geestelijken.

3.10.3 Overige herzieningen

3.10.3.1 Landbouw

Het aantal seizoenarbeiders is erg groot in de bedrijfstak landbouw. Om die reden overschatten de tellingen van de RSZ tot eind 2002 vaak het aantal in de landbouw werkzame personen. De datum van het einde van de arbeidsovereenkomst werd immers zelden meegedeeld op het ogenblik dat de overeenkomst effectief werd beëindigd. Door de invoering van de DMFA (Déclaration multifonctionnelle - Multifunctionele aangifte) in 2003 is de werknemer niet langer geregistreerd bij de RSZ vanaf het ogenblik dat zijn contract afloopt. Deze verbetering in de telling van de werknemers heeft ertoe geleid dat de werkgelegenheid in de landbouw vanaf 2003 is gedaald. Het is redelijk aan te nemen dat de cijfers voor 2003 betrouwbaarder zijn dan die van de voorgaande jaren. Deze laatste moeten dan ook naar beneden worden herzien. Voor deze herziening worden de cijfers van de landbouw in 2003 geretropoleerd op basis van het verloop van de voltijdse equivalenten van de RSZ.

3.10.3.2 Beschutte werkplaatsen

In 2000 werd bij alle aggregaten van de nationale rekeningen een nieuwe methode gebruikt om de mensen die in de beschutte werkplaatsen werken te verdelen over de verschillende activiteitencodes van de NACE-BEL. De invoering van deze nieuwe methode heeft geleid tot een breuk in de gedetailleerde reeks van de beschutte werkplaatsen. Het was dus noodzakelijk de nieuwe verdelingsmethode consistent toe te passen op de volledige reeks.

3.10.3.3 Derde arbeidscircuit (DAC)

Het DAC-bestand dat in 2001 voor de berekeningen werd gebruikt was dat van het jaar 2000. Dit heeft geleid tot een overschatting van het aantal DAC-werknemers met ongeveer 5.000 personen, ten nadele van de RVA-werknemers. Dit werd nu gecorrigeerd; er is geen effect op de totale werkgelegenheid, maar wel op de verdeling tussen de twee hierboven vermelde categorieën van werknemers, en dus ook op die tussen de overheidssector en privé-sector. Ter herinnering, de bestanden omvatten het volledige personeelsbestand van de FOREM, de BGDA en de VDAB. Dit personeel wordt onderverdeeld in twee categorieën: het eigen personeel van deze instellingen en het via het DAC-stelsel aangeworven personeel. De in 2001 opgetekende daling is het gevolg van de wens om het DAC-statuut geleidelijk te vervangen door het geco-statuut (gesubsidieerde contractuelen). Met dit statuut zijn het niet langer de werkloosheidsorganen die de werknemers betalen, maar de ondernemingen waarbij ze in dienst zijn. De ondernemingen die deelnemen aan het geco-systeem ontvangen hiervoor subsidies.

1. Slechts één derde van deze groep wordt in aanmerking genomen, aangezien de looptijd van hun arbeidsovereenkomst niet meer dan één maand kan bedragen, terwijl de statistiek een periode van één kwartaal bestrijkt. Dezelfde redenering wordt gevolgd voor de studenten die geregistreerd zijn bij de RSZ.

3.10.3.4 Universitaire ziekenhuizen

Voor de jaren 1999 tot 2001 werden de universitaire ziekenhuizen bij de verkeerde bedrijfstak ingedeeld. Om een en ander te corrigeren werden circa 1.500 personen overgedragen van de bedrijfstak van de gezondheidszorg naar die van het onderwijs.

3.10.3.5 Jobstudenten vóór 1997

Vóór 1997 werden jobstudenten noch door de RSZ, noch door de RSZPPO geteld. De nationale rekeningen vertoonden dan ook een reeksbreuk in 1997. Nu werd een correctie (van jaarlijks gemiddeld ongeveer 15.000 personen) aangebracht voor de jaren 1995 en 1996.

TABEL 14 **BINNENLANDSE WERKGELEGENHEID**
(duizenden personen)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie	3839	3851	3886	3957	4011	4088	4149	4136
Na revisie	3869	3882	3901	3961	4013	4092	4150	4144

Bron: INR

3.11 De rentematrices

In de sectorrekeningen worden de door elke institutionele sector ontvangen en betaalde interesten geboekt op de primaire inkomensverdelingsrekening, zonder informatie over de tegenpartijsector die deze interesten betaald of ontvangen heeft. Deze totalen worden evenwel geraamd aan de hand van rentematrices die de intereststromen verdelen per tegenpartijsector. Zowel de oude als de nieuwe ramingsmethode van de interesten berusten in weliswaar verschillende mate op het opstellen van zulke matrices.

De oude methode behelsde het opstellen van een «theoretische» rentematrix waarvan de resultaten evenwel uitsluitend werden gebruikt voor de sectoren «huishoudens» (S.14) en «buitenland» (S.2). De interesten van de andere sectoren werden direct of indirect (via ramingen) afgeleid van de boekhoudkundige bronnen. Het in evenwicht brengen van het totaal van de ontvangen en betaalde interesten gebeurde in eerste instantie via aanpassingen in de ramingen m.b.t. de door de huishoudens ontvangen interesten.

Het verschil tussen de oude methode en de nieuwe methode die n.a.v. de revisie van de overheidsrekeningen in 2005 werd uitgewerkt, ligt in de uitgangspunten voor de hiërarchie van de bronnen en de keuze van de variabelen voor de theoretische berekening (inzonderheid de keuze van referentie-interestvoeten). Verder ligt het zwaartepunt in de nieuwe methode op een matrixbenadering die inhoudt dat bepaalde boekhoudkundige beperkingen werden versoepeld ten opzichte van de oude methode, en dat de beperkingen die behouden blijven beter zijn afgestemd op de verschillende cellen waaruit de matrix is samengesteld.

De nieuwe methode beoogt het volgende:

- de matrixbenadering veralgemenen om de intereststromen te berekenen en zodoende de interne samenhang van de intereststromen vrijwaren;
- matrices van tegoeden en verbintenissen van de financiële rekeningen gebruiken om de interesten te berekenen, met als doel te komen tot meer samenhang tussen de financiële rekeningen en de beleggingsopbrengsten van de niet-financiële rekeningen;

- een methode uitwerken waarin het hoofdaccent ligt op een sectorisatie per informatiebron/berekeningsmethode (keuze van referentie-interestvoeten voor de theoretische berekening);
- nieuwe informatiebronnen invoeren, zoals de sedert januari 2003 beschikbare statistieken van de «MFI interest rates» (MIR) voor de theoretische berekening van de door de banken ontvangen en betaalde interesten en de enquête met betrekking tot de directe investeringen in de betalingsbalans voor de tussen verbonden ondernemingen ontvangen en betaalde interesten.

De nieuwe rentematrices worden opgesteld voor negen sectoren:

- de niet-financiële vennootschappen (S.11);
- de centrale bank (S.121);
- de banken (S.122-1);
- de instellingen voor collectieve belegging (S.122-2 en S.123_ICB's);
- de overige financiële intermediairs (S.123_OFI);
- de verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen (S.125);
- de overheid (S.13);
- de particulieren (S.14+S.15);
- het buitenland (S.2).

Een theoretische berekening van de interesten door elk van deze sectoren ontvangen van en betaald aan de andere sectoren wordt voor de volgende financiële instrumenten uitgevoerd¹:

- AF22 overdraagbare deposito's;
- AF29 overige deposito's;
- AF33 effecten met uitzondering van aandelen en financiële derivaten;
- AF4 leningen;
- AF921 fouten en weglatingen.

Deze theoretische berekening wordt genormeerd voor de door S.121, S.122-1, ICB's en S.13 ontvangen en betaalde interesten. Tegelijk wordt een hiërarchie van bronnen opgesteld op basis van de volgende rangorde:

- S.13 voor de betaalde interesten,
- S.121 voor de ontvangen en betaalde interesten;
- ICB's voor de betaalde interesten²;
- S.122-1 voor de ontvangen en betaalde interesten;
- S.13 voor de ontvangen interesten.

Deze hiërarchie houdt in dat de, zelfs genormeerde, som van de door een sector betaalde en ontvangen interesten licht kan afwijken van de boekhoudkundige beperkingen wanneer een cel vervangen werd door informatie elders verkregen voor een hogerliggende sector in de hiërarchie.

De «theoretische» rentematrix komt niet rechtstreeks overeen met de sectorisatie van de rekeningen. Er is een omzetting noodzakelijk die bij het balanceren plaatsvindt, wanneer de boekhoudkundige beperkingen worden ingevoerd. Volgens de nieuwe methode gebeurt het balanceren van de matrix in drie stappen:

Uitgangspunt is een «theoretische» matrix (theoretische berekening, genormeerd voor de vier bovenvermelde sectoren), die voor elk item in evenwicht is gebracht.

- Fase 1: de eerste stap is het uitsplitsen van de matrixtotalen volgens de sectorisatie van de nationale rekeningen, gevolgd door het invoeren van boekhoudkundige beperkingen. Deze beperkingen leiden tot een onevenwichtigheid tussen betaalde en ontvangen interesten;
- Fase 2: de matrix wordt opnieuw gebalanceerd, door het forceren van de interesten van de sectoren waarvoor geen beperking bestaat. De belangrijke sectoren, gemeten naar intereststromen, worden gebalanceerd

1. De interesten worden op het hoogste desaggregatieniveau van de nomenclatuur van de financiële rekeningen berekend om naar gelang van het instrument het meest geschikte rendement in aanmerking te nemen.

2. Op de beleggingsopbrengsten van ICB's wordt een transparantiebeginsel toegepast. De door ICB's ontvangen renteopbrengsten, ook al worden die gekapitaliseerd of uitgekeerd, worden beschouwd als rentebetalingen aan de houders van participatiebewijzen. De door de ICB's ontvangen dividenden worden als dividendbetalingen aan de houders van participatiebewijzen aangemerkt (ESR 1995, § 4.49b en § 4.54b). Bij kapitalisatie van de opbrengsten wordt een aankoop van participatiebewijzen in de financiële rekeningen geboekt voor een bedrag overeenstemmend met de gekapitaliseerde opbrengsten.

(S.14, S.2 en S.11), rekening houdend met het impliciete rendement en de boekhoudkundige gegevens, zelfs indien deze laatste niet als beperkingen worden beschouwd;

- Fase 3: een RAS-algoritme wordt toegepast om de matrix intern te balanceren ten opzichte van de totalen in de in fase 2 bepaalde rijen en kolommen; hierbij wordt de interne theoretische matrix als uitgangspunt voor het iteratieve proces gebruikt.

De theoretische rentematrixen zijn berekend voor 2003 en 2004 aangezien bepaalde berekeningsparameters pas vanaf 2003 beschikbaar zijn (MIR-statistieken). Aangezien de nieuwe methode tot reeksbreuken heeft geleid, werden voor de periode 1995–2002 ramingen uitgevoerd.

De belangrijkste weerslag betreft de saldi van de sectoren niet-financiële vennootschappen (S.11), overige financiële intermediairs (S.123) en het buitenland (S.2). Voor de eerste twee sectoren is deze herziening toe te schrijven aan de versoepeling van de boekhoudkundige beperkingen die tot dan toe het saldo van de renteopbrengsten bepaalden.

Voor het buitenland (S.2) is de saldowijziging het resultaat van enerzijds de keuze van de voor de theoretische berekening gebruikte referentie-interestvoeten, en anderzijds de invoering van de gegevens van de enquête met betrekking tot de directe investeringen voor de tussen ingezet en niet-ingezet verbonden ondernemingen betaalde interesten en, tot slot, van het in evenwicht brengen van de ontvangen en betaalde interesten, dat in hoofdzaak aan het buitenland werd toegerekend.

Het feit dat het balanceren van de matrix vroeger in hoofdzaak betrekking had op de sector «huishoudens» (S.14) heeft voor 2002 en 2003 geleid tot aanzienlijke aanpassingen van het saldo voor deze sector. Voor de twee jaren in kwestie was dit balanceren uitzonderlijk groot. De minder grote aanpassingen in de andere sectoren zijn het gevolg van herindelingen van entiteiten.

Tot slot zijn de herzieningen voor 2003 niet alleen te verklaren door de methodologische verandering, maar ook door het normale aanpassingsproces van het laatste rekeningjaar, dat op het ogenblik van de voorgaande publicatie nog voorlopig was.

De in de rekeningen geboekte interesten moeten gecorrigeerd worden voor de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI). Deze correctie komt erop neer dat de interestbetalingen deels heringedeeld worden als betaling van diensten.

Ten opzichte van de bruto-intereststromen (vóór IGDFI-correctie), heeft de verdeling van de IGDFI de volgende weerslag:

Voor de producenten van IGDFI:

- een vermindering van de middelen in de post D.41 (vermindering van op kredieten ontvangen interesten);
- een toename van de bestedingen in de post D.41 (toename van de op deposito's betaalde interesten).

In totaal boeken de producenten van IGDFI een daling van de nettomiddelen in de post D.41 die overeenstemt met de toename van de productie en de invoer (middelen) van IGDFI.

Voor de gebruikers van IGDFI:

- een toename van de middelen in de post D.41 (toename van de op deposito's ontvangen interesten).
- een vermindering van de bestedingen in de post D.41 (vermindering van op kredieten betaalde interesten).

In totaal boeken de gebruikers van IGDFI een toename van de nettomiddelen in de post D.41 die overeenstemt met de toename van hun intermediair verbruik, finaal verbruik en uitvoer (bestedingen) van IGDFI.

De correctie voor de IGDFI heeft geen invloed op het evenwicht van de rentematrixen. Daartegenover staat dat deze correctie gevolgen heeft voor het totaal van de door alle sectoren ontvangen en betaalde interesten. Deze weerslag is des te groter naarmate de productie van IGDFI op ongelijke wijze verdeeld wordt tussen activa (kredieten) en passiva (deposito's) van de producenten.

TABEL 15 INTERESTEN VAN BINNENLANDSE SECTOREN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie								
ontvangen	71509	67057	67833	67893	64521	73548	75125	68224
betaald	67259	62281	62302	61780	59181	68592	69421	60861
Na revisie								
ontvangen	69371	66091	66586	67242	62866	72194	74647	67433
betaald	65818	61880	61308	61803	58356	68616	69653	62207

Bron: INR

3.12 Dividenden

De berekeningsmethode van dividenden (D.421) en ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43) werd ter gelegenheid van de revisie 2005 herzien. Hierbij wordt de beschikbare informatie maximaal geëxploiteerd en wordt zoveel mogelijk overgeschakeld van indirecte naar directe berekeningsmethodes. Ook wordt tegemoetgekomen aan voor alle lidstaten geldende Europese aanbevelingen betreffende de berekening van de ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43).

Betaalde en ontvangen dividenden (D.421) worden berekend per sector en geboekt in het jaar dat ze effectief uitbetaald respectievelijk ontvangen worden¹.

3.12.1 Bronnen en vorige methode

Wat de ontvangen dividenden betreft bevatten de jaarrekeningen van de niet-financiële vennootschappen (S.11) informatie over opbrengsten uit financiële vaste activa (code 750, bevat vnl. dividenden) en uit vlottende activa (code 751, bevat vnl. interest). Via informatie uit de structuurenquête werd de som van beide rubrieken verdeeld naar dividenden en interesten. Voor de financiële instellingen (S.12) werd op analoge manier gewerkt. Door de overheid (S.13) ontvangen dividenden werden bepaald in de overheidsrekening. Dividenden door het buitenland (S.2) ontvangen van de nationale economie (S.1) werden vóór de revisie 2005 volledig op indirecte manier in de betalingsbalans berekend: uitstaande bedragen vermenigvuldigd met dividendrendementspercentages, waarbij een onderscheid gemaakt werd tussen directe investeringen en portefeuillebeleggingen. Dividenden ontvangen door de gezinnen (S.14) werden residueel bepaald.

Voor dividenden betaald door de vennootschappen (S.11 en S.12) was nauwkeurige directe boekhoudkundige informatie beschikbaar (jaarrekeningencodes). Dividenden door het buitenland (S.2) betaald aan België (S.1) werden in de betalingsbalansstatistiek op een analoge, indirecte, manier berekend als dividenden door de nationale economie (S.1) betaald aan het buitenland (S.2): uitstaande bedragen vermenigvuldigd met rendementspercentages.

3.12.2 Nieuwe methode

Door de vennootschappen (S.11 en S.12) betaalde dividenden, en door de vennootschappen (S.11 en S.12) en de overheid (S.13) ontvangen dividenden zijn, gezien de boekhoudkundige informatie waarop deze bedragen gebaseerd zijn, als vrij betrouwbaar te beschouwen.

1. Het ESR 1995 maakt betreffende het vorderingsprincipe een uitzondering voor de boeking van dividenden (ESR 1995 § 4.55). Dividenden die ontstaan door de activiteit van het jaar t zullen in de jaarrekening over t, die op de algemene vergadering in t+1 voorgelegd wordt, vastgelegd worden, en worden dus in de nationale rekeningen in t+1 geboekt.

De berekeningsmethode van dividendstromen tussen residentie sectoren is niet gewijzigd¹. Wel worden voor exceptioneel hoge dividenduikeringen door residentie ondernemingen de individuele jaarrekeningen nagezien om te verifiëren of het geen liquidatie van een dochter of een verbonden onderneming, of een dividend betaald uit reserves of uit meerwaarden (bv. bij de verkoop van een gebouw) betreft. Volgens internationale voorschriften moeten dergelijke bedragen, die geen betrekking hebben op courante activiteiten, niet als dividend maar als een financiële transactie (liquidatie van de onderneming) geboekt worden².

Dividenden betaald aan en ontvangen van het buitenland (S.2) kunnen, voor het gedeelte dat op directe investeringsondernemingen betrekking heeft, uit directe informatie berekend worden, waardoor mogelijke cumulatieve onzekerheden van de indirecte methode vermeden worden.

Zowel voor dividenden betaald aan als ontvangen van het buitenland (S.2) wordt een gemengde methode toegepast:

- dividenden betaald aan S.2:
 - uit directe investeringen: dividenden uitgekeerd door directe investeringsondernemingen (jaarrekeningeninformatie) vermenigvuldigd met het controlepercentage (directe methode);
 - uit portefeuillebeleggingen: uitstaande bedragen worden vermenigvuldigd met het rendementspercentages (indirecte methode);
- dividenden ontvangen van S.2:
 - uit directe investeringen: informatie uit de enquête directe investeringen (directe methode);
 - uit portefeuillebeleggingen: uitstaande bedragen worden vermenigvuldigd met het rendementspercentages (indirecte methode).

In beide gevallen wordt zo gesteund op de meest gedetailleerde en betrouwbare informatie, en worden indirecte benaderingen teruggebracht tot dividenden afkomstig van portefeuillebeleggingen.

De verschillen tussen de nieuwe en de vorige methode zijn, zowel voor dividenden ontvangen van en betaald aan het buitenland, te verklaren door wijzigingen in de dividenden van de directe investeringsondernemingen. De dividenden uit portefeuillebeleggingen zijn quasi ongewijzigd.

Het bedrag aan dividenden ontvangen ten gevolge van participaties in buitenlandse directe investeringsondernemingen is beschikbaar in de enquête directe investeringen, en voor ontvangsten uit portefeuillebeleggingen wordt de indirecte methode verder toegepast.

1. De geringe revisies in andere sectoren dan S.2 en S.14 zijn in hoofdzaak te verklaren door gebruik van nieuwe informatie.

2. De nieuwe methode laat een coherente benadering toe voor de behandeling van liquidatiedividenden bij de berekening van dividenden en geherinvesteerde winsten (zie hierna).

3.12.3 Samenvatting van de oude en nieuwe methode

	Oude methode	Nieuwe methode
<u>Middelen voor België</u>		
D.421	<u>uit directe investeringen</u> indirecte methode: uitstaande bedragen x rendementspercentage	<u>uit directe investeringen</u> rechtstreekse informatie uit enquête directe investeringen
	<u>uit portefeuillebeleggingen</u> indirecte methode: uitstaande bedragen x rendementspercentage	<u>uit portefeuillebeleggingen</u> indirecte methode: uitstaande bedragen x rendementspercentage
<u>Bestedingen voor België</u>		
D.421	<u>uit directe investeringen</u> indirecte methode: uitstaande bedragen x rendementspercentage	<u>uit directe investeringen</u> rechtstreekse methode: dividenden uitgekeerd door directe investeringsondernemingen x controlepercentage
	<u>uit portefeuillebeleggingen</u> indirecte methode: uitstaande bedragen x rendementspercentage	<u>uit portefeuillebeleggingen</u> indirecte methode: uitstaande bedragen x rendementspercentage

TABEL 16 DIVIDENDEN VAN BINNENLANDSE SECTOREN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie								
ontvangen	14601	14873	15871	20187	22790	28592	31977	29388
betaald	16380	16754	17783	22059	23963	29363	33856	32705
Na revisie								
ontvangen	14592	14849	15842	20135	22766	28702	32402	29463
betaald	16372	16730	17754	22006	23939	29323	33804	32709

Bron: INR

3.13 Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen

De ingehouden winst op directe buitenlandse investeringen (D.43) is het deel van de winst van een dochteronderneming¹ dat niet in de vorm van dividend aan de moederonderneming wordt afgedragen, en voor zover deze laatste resident is in een ander land dan dat van de dochteronderneming.

Het relevante winstconcept is het courant resultaat na belastingen (current operating performance concept), d.w.z. exclusief exceptionele resultaten andere dan transacties² en exclusief min- of meerwaarden.

Het SNA 1993 en het ESR 1995 hebben er voor geopteerd de winst van een directe investeringsonderneming die niet als dividend aan niet-residente aandeelhouders (directe investeerders) uitgekeerd wordt toch in het nationaal inkomen van het controlerende land tot uiting te laten komen. Het betreffende bedrag wordt eerst geboekt als uitgekeerd aan de niet-residente eigenaars als inkomen uit vermogen, en vervolgens geherinvesteerd en dus toegevoegd aan het vermogen van de directe investeringsonderneming.

De relatie tussen ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43) en dividenden (D.421) kan best aan de hand van een voorbeeld geïllustreerd worden: een Belgische onderneming wordt voor 40 pct. gecontroleerd door een of meer buitenlandse directe investeringsondernemingen, de overige 60 pct. aandelen is in handen van residenten:

Courant resultaat na belastingen	Dividend	Ingehouden winst	Controlepercentage door buitenland (S.2)	Dividend uit directe investeringen (D.421) naar het buitenland (S.2)	Ingehouden winst op directe buitenlandse investeringen (D.43) naar het buitenland (S.2)	Vorderingsaldo België (S.1)
(a)	(b)	(c)=(a)-(b)	(d)	(e)=(b)*(d)	(f)=(c)*(d)	-((e)+(f))
300	100	200	40 pct.	40	80	-120
300	0	300	40 pct.	0	120	-120
0	100	-100	40 pct.	40	-40	0
-30	100	-130	40 pct.	40	-52	12

Wanneer het nettoresultaat van de onderneming 300 is, gaat hiervan t.g.v. de directe investeringsrelatie 40 pct. naar het buitenland, ongeacht of dit gebeurt in de vorm van uitgekeerd dividend of van geherinvesteerde winst. Het vorderingensaldo van de Belgische economie vermindert met 120. Wanneer het nettoresultaat van de onderneming nul is, heeft de controle door een buitenlandse directe investeringsonderneming geen invloed op het jaarlijks vorderingensaldo van België. Bij een negatief nettoresultaat neemt het vorderingsaldo van België toe.

1. Onderneming A heeft een directe investering in B wanneer A minstens 10% van het maatschappelijk kapitaal van B controleert.

2. Uitzonderlijke kosten en opbrengsten die geen transacties zijn, bevatten o.a. voorzieningen en terugnemingen van voorzieningen voor uitzonderlijke risico's en kosten (respectievelijk jaarrekeningcodes 662 en 763) en als herstructureringskosten geactiveerde uitzonderlijke kosten (code 669).

In de sectorrekeningen worden de transacties m.b.t de dividenden (D.421) en de geherinvesteerde winsten (D.43) als volgt geboekt (bv. bij nettoresultaat 300 en dividend 100):

NFR	S.11		Residente aandeelhouders		S.1		S.2	
	B	M	B	M	B	M	B	M
D.421	100			60	100	60		40
D.43	80				80			80
B.9	-180		60		-120		120	
FR	ΔA	ΔP	ΔA	ΔP	ΔA	ΔP	ΔA	ΔP
F.22	-100		60		-40		40	
F.513		80				80	80	

NFR: niet-financiële rekeningen; FR: financiële rekeningen; M: middelen; B: bestedingen; ΔA : wijziging van financiële activa; ΔP : wijziging van financiële passiva; B.9: vorderingenoverschot/-tekort; F.22: deposito's; F.513: overige deelnemingen.

Mutatis mutandis geldt hetzelfde principe voor Belgische ondernemingen die minstens 10 pct. controle uitoefenen over een buitenlandse onderneming. België ontvangt dividenden en geherinvesteerde winsten.

3.13.1 Bronnen en vorige methode

Voor de ontvangsten van België¹ werd tot nu toe een indirecte ramingmethode gebruikt: uitstaande bedragen aan directe investeringen vermenigvuldigd met het rendementspercentage. De uitstaande bedragen (per geografisch gebied) waren afgeleid van de betalingsbalansstatistiek. Het rendementspercentage werd bekomen via een afgeleide berekening: $1/PER - GDY^2$. Het rendementspercentage voor D.43, dit is het percentage van niet als dividend uitgekeerde winsten, werd dus berekend als het verschil tussen de gemiddelde winst gedeeld door de gemiddelde beurskoers en het dividendpercentage. Het bekomen bedrag aan D.43 werd naar sectoren verdeeld via de uitstaande bedragen aan directe investeringen in de financiële rekeningen.

De bestedingen werden op een rechtstreekse manier berekend, via boekhoudkundige informatie:

- lopende netto winst na belastingen (jaarrekeningen) – dividenden (jaarrekeningen) = gereserveerde winst (jaarrekeningen),
- gereserveerde winst (jaarrekeningen) x controlepercentage buitenland (structuurenquête en betalingsbalans) = ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen (D.43).

3.13.2 Nieuwe methode

Aangezien sinds 2000 betrouwbare rechtstreekse informatie via de enquête directe buitenlandse investeringen beschikbaar is, wordt voortaan overgeschakeld naar een directe berekeningsmethode. Deze omschakeling is conform de vereisten van Eurostat. Het winstconcept dat in de enquête gebruikt wordt, zal in de nabije toekomst verder verfijnd worden aangezien ook informatie over uitzonderlijke kosten en opbrengsten zal gevraagd worden, waardoor het courant resultaat beter zal kunnen benaderd worden.

Voor de bestedingen werd de methode eveneens verbeterd. Enerzijds wordt vanaf 2000 de populatie bepaald via informatie uit de betalingsbalans en de structuurenquête, anderzijds is de berekeningsmethode verfijnd. De samenstelling van de populatie directe investeringsmaatschappijen was in de vorige methode enkel gebaseerd op informatie uit de structuurenquête (ESE), en de ESE gaf enkel aan of het controlepercentage van de directe investeringsonderneming zich tussen de grenswaarden 10 pct. en 50 pct. of boven de 50 pct. bevond. Bovendien bleek de populatie van directe investeringsondernemingen opgeleverd door de ESE onvolledig.

1. De geherinvesteerde winsten van ondernemingen in het buitenland die gecontroleerd worden door België.

2. PER : price earnings ratio; GDY : gross dividend yield.

Directe investeringsondernemingen worden gerepertorieerd in het kader van de statistiek over de internationale investeringspositie. Combinatie van informatie uit de directe investeringsenquête en de ESE levert een exhaustieve populatie met voor nagenoeg alle ondernemingen een exact controlepercentage.

De dekking van de coördinatiecentra en niet-financiële holdings is in de nieuwe methode aanzienlijk verbeterd. Ook voor de directe buitenlandse investeringsondernemingen uit de sectoren «overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen» (S.123) en «financiële hulpbedrijven» (S.124) is er een betere dekking. Vóór de revisie waren zij bovendien bevat in «niet-financiële vennootschappen» (S.11).

Wegens gebrek aan informatie (geen exact controlepercentage in de structuurenquête, enquête directe investeringen nog niet voldoende betrouwbaar) kon de populatie vóór 2000 niet opnieuw samengesteld worden.

De berekeningsmethode wordt verfijnd. In de vorige methode waren niet alle min- en meerwaarden geëlimineerd. Door een exacte selectie van enkel die codes uit de jaarrekeningen die betrekking hebben op transacties in de zin van de nationale rekeningen is een precieze berekening van het courante resultaat mogelijk.

In de vorige methode werd de berekening voor de niet-financiële vennootschappen (S.11) enkel gemaakt voor directe investeringsondernemingen met een controlepercentage groter dan of gelijk aan 50 pct., terwijl nu ook ondernemingen met een controlepercentage tussen 10 en 50 pct. opgenomen worden. Voor de verzekeringsondernemingen (S.125) is de revisie (vanaf 1995) te verklaren door een verbeterde berekening van het controlepercentage.

Het gereviseerde saldo van ontvangsten min bestedingen van geherinvesteerde winsten uit directe buitenlandse investeringen is volatieler dan het niet gereviseerde saldo. Volatiliteit van middelen en bestedingen, en vooral de netto ontvangen geherinvesteerde winsten uit het buitenland, is echter inherent aan deze variabele. Eurostat wijst op het saldokarakter om dit te verklaren¹. Daarnaast kan ook de netto directe investeringspositie (de spread tussen activa en passiva) een verklaring bieden. Wanneer bv. de activa aanzienlijk hoger zijn dan de passiva is het, bij gelijklopende economische ontwikkeling in binnen- en buitenland, te verwachten dat de netto ontvangen D.43 positief zal zijn. In België zijn de passiva systematisch hoger dan de activa maar het niveauverschil (passiva - activa) bedraagt sinds 1995 gemiddeld slechts 18 pct. van de passiva. Contra-intuïtieve resultaten kunnen ook te verklaren zijn door de dividendpolitiek van de directe investeringsondernemingen, de financieringspolitiek van vooral succursalen (100 pct. controle) en dochterondernemingen (groter dan 50 pct. controle), en het effect van enkele grote ondernemingen.

De wijzigingen in de middelen van de vennootschappen (S.11 en S.12) vóór en na revisie zijn te verklaren door overschakeling van een indirecte naar een directe methode. De wijzigingen in de bestedingen van de niet-financiële vennootschappen (S.11) zijn te verklaren door de hierboven beschreven verbetering van de directe methode. Aangezien de periode 2000 tot 2002 gekenmerkt werd door dalende beurskoersen, en de minwaarden in de vorige methode niet geëlimineerd waren, is het plausibel dat er in deze periode een opwaartse revisie is. De revisie voor de financiële vennootschappen (S.12) is te verklaren door een verbetering van de berekeningsmethode voor de verzekeringen (S.125).

1. Net D.43 is volatile over time and is not strongly correlated with other economic variables. One reason is that net RIE is a triple balancing item: (1) it results from profits which are a balancing item in business accounts; (2) it is the difference between total and distributed profits; (3) it is inflows net of outflows. (Task Force D.43, 07/2004)

3.13.3 Samenvatting van de oude en nieuwe methode

	Oude methode	Nieuwe methode
Middelen voor België		
D.43	indirecte methode: beursrendement toegepast op uitstaande bedragen	rechtstreekse informatie uit de enquête directe investeringen
Bestedingen voor België		
D.43	directe methode - populatie: informatie uit de structuurenquête - gereserveerde winst (netto courante winst <i>min</i> betaalde dividenden): informatie uit de jaarrekeningen	aangepaste directe methode aangepaste definitie van netto courant resultaat

TABEL 17 INGEHOUDEN WINSTEN OP BUITENLANDSE INVESTERINGEN VAN BINNENLANDSE SECTOREN
(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie								
ontvangen	809	857	701	632	329	-815	-1434	-1538
betaald	591	1124	1479	1558	1445	228	-502	-1758
Na revisie								
ontvangen	809	857	701	632	329	1853	-37	-263
betaald	406	762	1139	1427	1103	1262	1777	587

Bron: INR

4. Revisies die de overheidsrekening beïnvloeden

Het bni-comité van Eurostat, dat belast is met het toezicht op de berekening van het bbp en het bni, heeft ten behoeve van de lidstaten een aantal transversale aanbevelingen verstrekt betreffende de overheidsrekeningen:

- de volledige registratie van de Britse compensatie (het Verenigd Koninkrijk betaalt minder terwijl alle andere lidstaten respectievelijk meer betalen voor de Europese begroting) in de overige inkomensoverdrachten met betrekking tot de vierde middelenbron, terwijl ze voorheen deels in de overgedragen BTW en deels in de overige inkomensoverdrachten werd geboekt;
- de raming van de afschrijvingen op wegen volgens een meer tussen de lidstaten geharmoniseerde levensduur;
- de uitbreiding, onder meer naar films, van de investeringen in originelen voor boeken en muziek.

Met betrekking tot de Belgische overheidsrekeningen werd één enkel ander bezwaar geuit: de niet-toerekening van het zogenoemde «haveneffect», waarbij bijvoorbeeld de in grote zeehavens ontvangen douanerechten deels worden betaald door niet-ingezetenen, omdat ze in die havens hun douaneformaliteiten vervullen, zonder dat die verband houden met binnenlandse bestedingen.

Deze aanbevelingen werden ter gelegenheid van de revisie 2005 in de overheidsrekeningen verwerkt .

Het INR heeft de occasionele revisie tevens aangegrepen om in de nationale rekeningen een aantal andere wijzigingen aan te brengen teneinde zich nog beter te schikken naar de voorschriften van Eurostat.

De voornaamste aanpassing is de sectorale herindeling van de regionale maatschappijen voor openbaar vervoer, die voortaan worden opgenomen in de overheidssector in plaats van in de sector van de niet-financiële vennootschappen.

Een aantal pensioenfondsen en enkele andere regionale instellingen werden ook naar de overheidssector heringedeeld.

Tot slot hebben bepaalde methodologische verbeteringen met betrekking tot andere onderdelen van de nationale rekeningen eveneens geleid tot de herbewerking van transacties die een invloed uitoefenen op sommige rubrieken van de overheidsontvangsten en -uitgaven, maar zonder dat dit een weerslag heeft op het financieringssaldo.

4.1 De behandeling van de compensatie voor het Verenigd Koninkrijk

In het eigen-middelensysteem van de Europese Gemeenschap wordt aan het Verenigd Koninkrijk een korting toegekend: dat land betaalt minder, terwijl alle andere lidstaten meer betalen voor de Europese begroting. In de nationale rekeningen van die overige lidstaten werd de te betalen toeslag, de zogeheten correctie, compensatie of korting voor het Verenigd Koninkrijk, ofwel in de overgedragen BTW, ofwel in de vierde middelenbron (ook bni-middelenbron genoemd), ofwel gedeeltelijk in deze beide rubrieken geboekt. In België was dit laatste het geval, waarbij de compensatie voor het Verenigd Koninkrijk gemiddeld voor 90 pct. in de overgedragen BTW en voor 10 pct. in de vierde middelenbron werd geboekt.

Het bni-comité stelde in 2003 vast dat die manier om de Britse correctie te boeken een invloed uitoefende op het bruto nationaal inkomen (bni) van de overige lidstaten en besliste dat de Britse compensatie volledig moest worden geregistreerd onder de overige inkomensoverdrachten (D.75) zoals de vierde eigen-middelenbron van de Europese Gemeenschap.

In deze versie van de overheidsrekeningen wordt die beslissing inzake boekingswijze van de Britse correctie toegepast sinds 1985, het jaar waarin ze van kracht werd.

Aangezien de Britse correctie tot nu toe deels in de overgedragen BTW en deels in de vierde middelenbron werd geboekt, leidt de nieuwe methode tot een vermindering van het Belgische aandeel in de BTW van de Gemeenschap en tot een verhoging van de Belgische bijdrage in de vierde middelenbron. Bijgevolg wordt in de Belgische rekeningen van de overheid een hoger BTW-bedrag opgetekend. De fiscale en parafiscale ontvangsten zijn dus ook groter, maar de fiscale druk blijft, ongeacht de definitie ervan onveranderd (de totale BTW, die gelijk is aan de som van de voor de overheidsbesturen geïnde BTW en de overgedragen BTW, verandert niet).

4.2 Het verbruik van vaste activa

Sinds 2003 heeft het INR een gedetailleerde methode toegepast om het verbruik van vaste activa van de overheid te berekenen. In de publicatie «Nationale rekeningen – Kapitaalgoederenvoorraad en investeringen 1970-2001» van februari 2003 wordt terzake het volgende vermeld:

«Tot op heden werden de kapitaalgoederenvoorraad en de afschrijvingen van de overheid geraamd op basis van een vereenvoudigd accumulatiemodel, onder meer door het gebrek aan voldoende lange en gedetailleerde investeringsreeksen. Het afgelopen jaar heeft het INR echter gedetailleerde retropolaties gemaakt van de overheidsinvesteringen. Dat maakt dat het vanaf 2000 mogelijk is om zowel de kapitaalgoederenvoorraad als de afschrijvingen te ramen aan de hand van een gedetailleerde Perpetual Inventory Method (PIM), met een log-normale overlevingsfunctie, die de realiteit veel dichter benadert dan het vroeger gebruikte model.

Aangezien de overheid een niet-marktproducent is, heeft de nieuwe ramingsmethode van de afschrijvingen een directe impact op de totale output van de overheid.» en

«Met de nieuwe methode zijn de gemiddelde levensduren voor de openbare besturen en per product (Pi7) als volgt:

- Pi1 = producten van de landbouw, bosbouw en visserij: 3 jaar;*
- Pi2 = producten van metaal en machines: 15 jaar;*
- Pi3 = transportmiddelen: 8 jaar;*
- Pi4 = woningen: niet van toepassing;*
- Pi5 = andere bouwkundige en civieltechnische werken:*
 - 60 jaar voor aangekochte en nieuwe gebouwen;*
 - 65 jaar voor wegen;*
 - 70 jaar voor waterwerken;*
 - 60 jaar voor overige bouwwerken;*
- Pi6 = overige producten: 7 jaar;*
- Pi7 = software: 3 jaar.»*

Het bni-comité is van oordeel dat de levensduur van de wegeninfrastructuur zich binnen een marge van 50 tot 60 jaar moet bevinden. Derhalve was de tot op heden toegepaste levensduur in de Belgische nationale rekeningen (65 jaar) te hoog.

Het verbruik van vast kapitaal van de andere bouwkundige en civieltechnische werken, met uitzondering van gebouwen, werd vanaf het jaar 1989 herberekend aan de hand van de gedetailleerde methode met een log-normale overlevingsfunctie, rekening houdend met een gemiddelde levensduur van 55 jaar voor de wegen.

4.3 De door niet-ingezetenen betaalde douanerechten en het haveneffect

De douanerechten op de invoer vanuit landen die geen lid zijn van de Europese Unie worden betaald in het land waar de goederen worden uitgeklaard en niet in het land van bestemming. Aangezien Antwerpen een belangrijke haven is, hebben zich tal van invoer-uitvoerondernemingen in de omgeving ervan gevestigd, met als gevolg dat de

in België geïnde douanerechten relatief hoger zijn dan in de landen die niet over een directe toegang tot de zee beschikken¹.

De in de nationale rekeningen opgenomen in- en uitvoertransacties berusten op het nationale en niet op het communautaire concept². De invoer door niet in België ingezetene invoerders wordt niet in de Belgische nationale rekeningen geregistreerd en hetzelfde zou moeten gelden voor de door die invoerders betaalde douanerechten. Tot nu toe werd evenwel geen enkele correctie van die aard aangebracht in de in België geïnde douanerechten, waardoor het Belgische aandeel in die communautaire belasting werd overschat.

Om te voldoen aan de wens van het bni-comité, dat in 2003 heeft gevraagd te onderzoeken hoe de nodige correcties in de Belgische nationale rekeningen konden worden aangebracht, worden de douanerechten in de Belgische nationale rekeningen voortaan geregistreerd exclusief de door niet-ingesetenen betaalde douanerechten.

Dankzij een vergelijking van de nationale met de communautaire invoer, kan een correctiecoëfficiënt worden berekend vanaf het jaar 1995³. Voor de jaren 1993 en 1994 vond een retrogradatie plaats.

Ter herinnering, de aan de Europese instellingen overgedragen belastingen worden direct in de rekeningen met het buitenland geboekt en verlopen niet via de rekeningen van de overheid. Bijgevolg heeft de correctie geen weerslag op de totale fiscale en parafiscale ontvangsten van de Belgische overheidsbesturen, maar leidt ze tot een lager aandeel van België in de totale belastingen van de Gemeenschap. Daarentegen is het gedeelte van de geïnde communautaire belastingen ten laste van de Belgische ingezetenen begrepen in de fiscale druk; de correctie heeft dus netto als effect dat de fiscale druk in België licht afneemt.

Een aan het haveneffect tegengesteld effect gaat uit van de door het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL) gestorte uitvoerrestituties. De restituties die worden toegekend in het kader van de uitvoer van landbouwproducten naar landen die geen lid zijn van de Europese Unie, worden uitbetaald in het land waar de goederen worden uitgeklaard en niet in het land van oorsprong. Aangezien tal van Europese ondernemingen voor hun uitvoer gebruikmaken van de haven van Antwerpen, brengt dit mee dat een deel van de vanuit België betaalde restituties wordt teruggestort aan de betrokken niet-ingesetene ondernemingen en derhalve geen steun aan de Belgische landbouwproductie vormt. Net als de door niet-ingesetenen betaalde douanerechten moet dat deel van de uitvoerrestituties uit de Belgische nationale rekeningen worden geweerd. Die correctie is reeds verscheidene jaren in de Belgische nationale rekeningen geïntegreerd.

4.4 Sectorwijziging van de pensioenfondsen van instellingen uit de overheidssector

Naar aanleiding van de analyse van de transacties met betrekking tot de overname door de Staat van het pensioenfonds van Belgacom, is gebleken dat dit fonds moest worden beschouwd als een niet-autonoom fonds dat met Belgacom diende te worden geconsolideerd in de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11), en niet als een in de subsector verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen (S.125)⁴ te rangschikken autonoom fonds. Teneinde de Belgische nationale rekeningen in overeenstemming te brengen met het besluit van Eurostat, werd in de in oktober 2004 gepubliceerde versie van de nationale rekeningen een correctie aangebracht.

1. Dat geldt ook voor de landen met luchthavens die internationale «hubs» voor vrachtovervoer zijn.
2. Het belangrijkste verschil tussen het nationale en het communautaire concept betreft de behandeling van de niet-ingesetenen. In de gegevens volgens het nationale concept wordt geen rekening gehouden met de invoer- en uitvoertransacties verricht door in België BTW-plichtige niet-ingesetenen waarbij geen enkele ingezetene betrokken is. Transacties waarbij goederen worden teruggestuurd, blijven ook buiten beschouwing. Voor meer informatie, zie het artikel van de INR-publicatie «Statistiek buitenlandse handel, Maandbericht 2001-03».
3. Er zijn momenteel geen gegevens beschikbaar over de douanerechten per product volgens de nationale resp. communautaire invoer. Een nauwkeurigere berekeningsmethode om het haveneffect te meten kan dus niet in het vooruitzicht worden gesteld.
4. De beslissing van Eurostat betreffende de overname van het pensioenfonds van Belgacom maakt expliciet gewag van het geval van niet-autonome pensioenfondsen (persbericht 26/2004 van 25 februari 2004).

De conclusie in verband met het pensioenfonds van Belgacom kan worden veralgemeend tot meerdere pensioenfondsen die door openbare instellingen werden opgericht om de wettelijke pensioenen van het statutaire personeel te beheren.

De lijst van de desbetreffende pensioenfondsen werd opgesteld. Enkele fondsen moesten worden heringedeeld in de sector van de niet-financiële vennootschappen (Pensioenfonds voor de rust- en overlevingspensioenen van het statutair personeel van de VRT tot 2002, pensioenfonds van BIAC, Pensioenfonds Havenbedrijf Antwerpen, Voorzorgsfonds Onze Woning, Voorzorgsinstelling Antwerpse Waterwerken) en twee fondsen moesten worden heringedeeld in de overheidssector (Pensioenfonds voor de rust- en overlevingspensioenen van het statutair personeel van de VRT vanaf 2002, Pensioenfonds van de Provincie Oost-Vlaanderen).

Gelet op de boekingswijze van de transacties van de pensioenfondsen in het ESR 1995, ligt hun financieringssaldo normaliter vrij dicht in de buurt van het evenwicht, en heeft de herindeling vrijwel geen invloed op het financieringssaldo van de overheid. Aangezien de huishoudens worden beschouwd als de eigenaars van de reserves van zowel de autonome als de niet-autonome pensioenfondsen, werd immers een correctiepost ingevoerd om te voorkomen dat een eventueel verschil tussen de ontvangen bijdragen en de betaalde uitkeringen de besparingen van de huishoudens zou beïnvloeden. Deze post «Correcties voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering» (D.8) heeft een soortgelijk effect op de besparingen van de pensioenfondsen.

4.5 De sectorwijziging van de regionale maatschappijen voor openbaar vervoer (SRWT, TEC, De Lijn en MIVB)

Terwijl tot op heden de acht regionale maatschappijen voor openbaar vervoer (SRWT, TEC¹, De Lijn en MIVB) ingedeeld waren bij de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11), worden ze voortaan ondergebracht bij de overheid (S.13). Die wijziging wordt gerechtvaardigd op basis van het ESR 1995 en de aanbevelingen van het «Handboek ESR 1995 voor het overheidstekort en de overheidsschuld».

Om een entiteit in te delen bij de overheidssector, moeten achtereenvolgens de drie volgende vragen worden gesteld en moet het antwoord telkens positief zijn:

- is de entiteit waarvan sprake een institutionele entiteit?
- is de entiteit een openbare entiteit?
- maakt de entiteit deel uit van de niet-marktsector?

Wat de eerste twee vragen betreft, is het antwoord voor de acht regionale maatschappijen voor openbaar vervoer duidelijk positief: het gaat om openbare entiteiten die rechtspersoonlijkheid bezitten, die over een zekere beslissingsautonomie beschikken ten opzichte van hun toezichhoudend ministerie en die een volledige boekhouding voeren.

Dan blijft er nog de derde vraag. Doorgaans behoort een entiteit tot de niet-marktsector als de verkoopopbrengst minder dan 50 pct. van de productiekosten dekt. De termen verkoop en productiekosten moeten uiteraard worden begrepen volgens het ESR 1995 en niet volgens hun gebruikelijke wettelijke of administratieve betekenis. Het criterium wordt getoetst aan de hand van de aanbeveling van het Handboek ESR 1995 voor het overheidstekort en de overheidsschuld. Er is geen probleem om de productiekosten te bepalen: het betreft de personeelsbeloningen, de lopende aankopen van goederen en diensten, de afschrijvingen van materiële vaste activa en de indirecte belastingen, na aftrek van de kosten die verbonden zijn aan de brutovorming van vast kapitaal voor eigen rekening. Voor de verkopen ligt het moeilijker. Terwijl de ontvangsten van aan de gebruikers verkochte vervoersbewijzen duidelijk verkoopopbrengsten zijn, moet de vraag worden gesteld of de stortingen van de gewesten aan de regionale maatschappijen voor openbaar vervoer wel degelijk verkopen zijn.

De exploitatiedotaties die de regionale maatschappijen voor openbaar vervoer ontvangen, bestaan uit forfaitaire bedragen, die worden bepaald in verhouding tot de kosten van de krachtens de beheerscontracten opgestelde

1. Sedert 1991 coördineert en controleert de Société régionale wallonne du transport (SRWT) de activiteiten van de vijf exploitatievennootschappen voor openbaar vervoer (TEC).

verplichtingen (aanbod, hoeveelheid, kwaliteit). Die contracten voorzien tevens in indexeringsmechanismen. Het opleggen van nieuwe verplichtingen (bijvoorbeeld preferentiële tariefmaatregelen voor bepaalde groepen gebruikers) leidt normaliter tot de toekenning van supplementaire middelen. Volgens het Handboek zijn de exploitatiedotaties ten behoeve van de regionale maatschappijen aldus geen verkopen die in aanmerking moeten worden genomen voor het criterium van de 50 pct.

Het resultaat van de test van 50 pct. toont aan dat deze maatschappijen niet-marktproducenten zijn en dat zij dus moeten worden ingedeeld bij de overheid (S.13).

Het geval van de SRWT, een holding en derhalve een entiteit waarvoor het criterium van de 50 pct. niet echt relevant is, verdient nadere aandacht. Een holding heeft immers bedrijfskosten, maar realiseert slechts een geringe omzet (doorgaans blijft die omzet beperkt tot enkele provisies). Een louter mechanische toepassing van het criterium van de 50 pct. op de holdings zou er over het algemeen toe leiden dat zij worden ingedeeld bij de niet-marktentiteiten.

Volgens het Handboek worden holdings bij de niet-financiële vennootschappen ingedeeld indien zij het beheer hebben over een groep ondernemingen met als hoofdactiviteit de productie van niet-financiële diensten en bij de financiële vennootschappen indien zij het beheer hebben over een groep ondernemingen met als hoofdactiviteit de productie van financiële intermediatiediensten of van financiële hulpdiensten. Bij wijze van assimilatie geldt deze redenering mutatis mutandis ook voor een openbare entiteit die het beheer heeft over niet-marktentiteiten van de overheid: openbare holdings worden dus ingedeeld bij de overheid als zij het beheer hebben over een groep ondernemingen met als hoofdactiviteit de productie van niet-marktdiensten.

De SRWT is een holding die het beheer heeft over niet-marktentiteiten van de overheid en dient dus zelf te worden ingedeeld bij de overheid.

Aangezien het beheer van die entiteiten erop gericht is een resultatenrekening in evenwicht te kunnen voorleggen, sorteert die herindeling doorgaans slechts een gering effect op het financieringssaldo van de overheid als geheel.

4.6 Sectorwijziging van «De Scheepvaart», «Waterwegen en Zeekanaal» en het «Office wallon des Déchets»

Deze drie regionale instellingen waren tot nu toe ingedeeld bij de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11), maar worden voortaan in de sector van de overheid gerangschikt (S.13). Het resultaat van de test van 50 pct. (zie punt 4.5) wijst er immers op dat die vennootschappen niet-marktproducenten zijn.

4.7 Terbeschikkingstelling wegens persoonlijke redenen voorafgaand aan het rustpensioen

In de onderwijssector, zowel in de Vlaamse als in de Franse Gemeenschap, bestaat er een in het midden van de jaren tachtig ingevoerde brugpensioenregeling, krachtens welke het onderwijzend personeel ouder dan 55 jaar ervoor kan kiezen om wegens persoonlijke redenen ter beschikking te worden gesteld gedurende de periode voorafgaand aan de pensionering. Conform de definitie van werkgelegenheid volgens het ESR 1995, is besloten deze categorie van onderwijzend personeel uit de werkgelegenheidscijfers te weren en ze te beschouwen als non-actief.

De beloning van deze ter beschikking gestelde leerkrachten, die nog altijd door de Gemeenschappen worden betaald, moet dus niet meer worden opgenomen in de rubriek lonen (D.11), maar worden gelijkgesteld met sociale uitkeringen die rechtstreeks worden verstrekt door werkgevers (D.623). Als tegenpost voor deze sociale uitkeringen moeten toegerekende sociale premies ten laste van werkgevers (D.122) worden geboekt.

4.8 Wijziging in de classificatie van sommige belastingen

De opsplitsing van de regionale waterbelasting tussen productgebonden belastingen (D.21) en niet-productgebonden belastingen op productie (D.29) werd herzien op basis van aanvullende informatie afkomstig van de bevoegde regionale diensten.

Voorts werd de belasting op de levering van effecten aan toonder (resp. de jaarlijkse belasting op de beursgenoteerde effecten) overgeheveld van de rubriek niet-productgebonden belastingen op productie (D.29) naar de rubriek Productgebonden belastingen (D.21) (resp. naar de rubriek belastingen op vermogen (D.59)).

Ten behoeve van een betere coherentie met de nomenclatuur van de belastingen in het ESR 1995, werden de successierechten overgeheveld van de subrubriek Buitengewone heffingen op activa of het vermogenssaldo van institutionele eenheden (D.91B) naar de subrubriek Belastingen op kapitaaloverdrachten (D.91A).

4.9 Andere correcties

Andere hervormingen, die elders uitvoerig aan bod komen, zijn van belang voor de rekening van de overheid: het gaat om de toerekening van de IGDFI en om de herwaardering van de zelfgeproduceerde software. Bovendien heeft een van de wijzigingen die in de rekening van de IZW's werden aangebracht (werknemers onder PRIME/DAC-statuu) gevolgen voor de rekening S.13. Uit het onderzoek naar de investeringsbijdragen die de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15) hebben ontvangen, is verder gebleken dat de bedragen die als dusdanig in de overheidsrekeningen worden geboekt, deels betrekking hadden op instellingen die tot de sector niet-financiële vennootschappen behoren (S.11). Een gedeelte van de investeringsbijdragen (D.92) werd derhalve overgedragen van de sector van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15) naar de sector van de niet-financiële vennootschappen (S.11).

4.10 Impact van de revisie

De totale impact van de occasionele revisie 2005 blijft beperkt. In procenten van het bbp wijzigt het financieringssaldo van de overheid met maximaal 0,1 pct. van het bbp. De revisies beïnvloeden in wisselende mate de verschillende rubrieken van de sectorrekening.

In de onderstaande tabel worden de verschillende elementen van de revisie 2005 opgesomd die betrekking hebben op de overheid en wordt aangegeven of ze een weerslag hebben op de overheidsontvangsten, de overheidsuitgaven en/of het financieringssaldo. De tabel vermeldt eveneens de instelling die het initiatief voor de methodologische wijziging heeft genomen, alsook vanaf welk jaar de wijziging in de overheidsrekeningen werd ingevoerd.

Synthese van de methodologische wijzingen in de overheidsrekeningen

Elementen	Initiatief	Invoering vanaf	Weerslag op		
			Totale ontvangsten	Totale uitgaven	Saldo
1. Toerekening IGDFI	Eurostat (EG-verordeningen nr.448/98 en nr.1889/2002)	1985	ja	ja	nee
2. Behandeling van de compensatie voor het Verenigd Koninkrijk	Eurostat (bni-comité)	1985	ja	ja	nee
3. Verbruik van vast kapitaal	Eurostat (bni-comité)	1989	nee	nee	nee
4. Originelen	Eurostat (bni-comité)	2002	ja	ja	nee
5. Door niet-ingezetenen betaalde douanerechten (haveneffect)	Eurostat (bni-comité)	1993	nee (*)	nee	nee
6. Sectorwijziging van de pensioenfondsen van instellingen uit de overheidssector	INR (**)	1995	ja	ja	ja
7. Sectorwijziging van de regionale maatschappijen voor openbaar vervoer (SRWT, TEC, De Lijn en MIVB)	INR (**)	1991	ja	ja	ja
8. Sectorwijziging van "De Scheepvaart", "Waterwegen en Zeekanaal" en het "Office wallon des Déchets"	INR (**)	1999	ja	ja	ja
9. Terbeschikkingstelling wegens persoonlijke redenen voorafgaand aan het rustpensioen	INR (**)	1989	ja	ja	nee
10. Rekening van de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (IZW's)	INR (**)	1985	nee	nee	nee
11. Wijziging in de classificatie van sommige belastingen	INR (**)	1970	nee	nee	nee

(*) Wijziging die geen invloed heeft op de overheidsontvangsten, maar wel op de fiscale druk.
(**) Toepassing regels ESR 1995 en Handboek ESR 1995 overheidstekort en overheidsschuld.

TABEL 18 **IMPACT VAN DE METHODOLOGISCHE WIJZIGINGEN OP HET FINANCIERINGSSALDO VAN DE OVERHEID**
(miljoenen euro's)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Sectorwijziging van de pensioenfondsen van instellingen uit de overheidssector	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Sectorwijziging van de regionale maatschappijen voor openbaar vervoer (SRWT, TEC, De Lijn en MIVB)	-8	-3	-59	58	-244	39
Sectorwijziging van "De Scheepvaart", "Waterwegen en Zeekanaal" en het "Office wallon des Déchets"	-34	-59	-35	-68	-47	-28
Totaal	-43	-63	-95	-11	-292	10
<i>p.m. Procenten bbp</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.0</i>	<i>0.1</i>	<i>0.0</i>

Bron: INR
(*) - = verslechtering van het financieringssaldo, + = verbetering van het financieringssaldo

5. Impact van de revisie 2005 op de belangrijkste aggregaten

5.1 Het bruto binnenlands product (bbp)

5.1.1 Productie

Toegevoegde waarde tegen lopende prijzen per activiteitstak(*)

(miljoenen euro's)

	A+B	C+D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	D.21- D.31(**)	IGDFI	bbp
Vóór revisie (1)																	
1995	3045	38540	5365	9813	22494	3044	13200	11738	37524	15212	12718	11799	4540	1049	20290	-8241	202129
1996	3145	38726	5778	9510	22506	3084	12755	12887	39689	15534	12916	12180	4452	1065	21638	-8928	206938
1997	3294	40726	6114	9926	23269	3129	13353	13160	41975	16083	13286	12442	4663	1090	23155	-8518	217146
1998	3175	41580	5936	10097	23978	3354	14429	14181	44473	16390	13758	12925	4920	1136	24080	-9179	225231
1999	2887	41889	5859	10927	25150	3521	14931	14391	47296	17324	14058	14200	5099	1162	25814	-8822	235683
2000	3233	44478	6020	11395	26246	3854	15416	13709	50516	18223	14382	14923	5285	1200	27447	-8402	247924
2001	3209	43950	6027	11659	27551	3935	16179	12945	53765	18825	15159	15702	5287	1272	26910	-8222	254153
2002	2987	44347	5948	11695	29408	4093	16497	13585	54516	19614	16013	16720	5320	1334	28108	-9063	261124
Na revisie (2)																	
1995	2836	38126	5263	9570	22795	2958	15304	12065	35776	13265	12699	11473	4315	661	20676	0	207782
1996	2932	38183	5659	9249	22638	2994	14931	12101	37572	13515	12897	11837	4218	683	21992	0	211399
1997	3090	40329	6013	9692	23427	3048	15598	12017	39861	14004	13242	12139	4451	693	23579	0	221184
1998	2994	41199	5832	9879	24144	3270	16730	12277	42708	14263	13709	12624	4708	706	24529	0	229572
1999	2743	40991	5728	10627	25105	3421	17201	12606	44916	15119	14007	13841	4944	710	26276	0	238233
2000	3096	43465	5874	11118	25770	3739	17805	13535	48744	15797	14329	14581	5211	749	27929	0	251741
2001	3060	43144	5866	11381	27457	3819	18657	13056	52129	16297	15118	15409	5253	813	27425	0	258884
2002	2820	43748	5749	11408	29326	3982	19160	14479	52652	17437	15867	16208	5284	882	28575	0	267578
Impact van de revisie (2 - 1)																	
1995	-209	-414	-103	-242	301	-86	2105	327	-1748	-1947	-18	-326	-225	-389	386	-	5653
1996	-214	-543	-118	-262	132	-91	2177	-786	-2116	-2019	-19	-344	-234	-383	354	-	4462
1997	-203	-397	-100	-234	158	-82	2246	-1143	-2114	-2080	-44	-303	-212	-396	424	-	4039
1998	-181	-380	-104	-218	166	-84	2301	-1904	-1765	-2127	-49	-301	-212	-429	449	-	4341
1999	-144	-898	-131	-300	-45	-100	2270	-1785	-2380	-2206	-51	-359	-155	-452	462	-	2550
2000	-137	-1012	-146	-277	-476	-116	2389	-173	-1772	-2426	-53	-342	-74	-451	482	-	3816
2001	-150	-805	-160	-278	-94	-117	2478	111	-1636	-2528	-41	-293	-34	-459	515	-	4731
2002	-167	-600	-199	-288	-82	-111	2663	894	-1864	-2177	-146	-513	-35	-452	467	-	6454

(*) Zie punt 6.3 voor de verklaring van de activiteitenomenclatuur A17.

(**) D.21 Productbegonden belastingen;
D.31 Productbegonden subsidies.

5.1.2. Inkomens

(miljoenen euro's)

	D.1	B.2g +B.3g	D.2	D.3 (-)	bbp
Inkomensoptiek vóór revisie (1)					
1995	105199	74068	26857	3995	202129
1996	107061	75529	28366	4018	206938
1997	111468	79346	30137	3806	217146
1998	115300	82723	31209	4001	225231
1999	121344	85346	33261	4268	235683
2000	126838	90637	34789	4340	247924
2001	134070	90099	34670	4687	254153
2002	138676	91170	35987	4709	261124
Inkomensoptiek na revisie (2)					
1995	106088	78587	26757	3650	207782
1996	107910	78895	28266	3672	211399
1997	112299	82263	30034	3411	221184
1998	116190	85871	31100	3589	229572
1999	122251	86746	33139	3903	238233
2000	127894	93119	34621	3893	251741
2001	134988	93518	34418	4041	258884
2002	140140	95772	35616	3950	267578
Impact van de revisie (2-1)					
1995	889	4519	-100	-346	5653
1996	849	3366	-100	-346	4462
1997	830	2917	-104	-395	4039
1998	889	3148	-109	-413	4341
1999	907	1400	-122	-365	2550
2000	1056	2483	-168	-446	3816
2001	918	3419	-252	-645	4731
2002	1465	4602	-371	-758	6454

B.2g: bruto exploitatieoverschot.
 B.3g: bruto gemengd inkomen.
 D.1: beloning van werknemers.
 D.2: belastingen op productie en invoer.
 D.3: subsidies.

5.1.3 Bestedingen (*)

(miljoenen euro's)

	P.3 S.13	P.3 S.14	P.3 S.15	P.51 P.51	P.51 S.11	P.51 S.12	P.51 S.13	P.51 S.14	P.51 S.15	P.52	P.61	P.62	P.71 (-)	P.72 (-)	P.6-P.7	bbp
Vóór revisie (1)																
1995	43252	107087	2502	40192	22252	1409	3771	12683	79	416	117612	22011	108941	22002	8680	202129
1996	44855	110623	2552	41156	23790	1709	3563	11998	96	-678	123434	22724	115330	22399	8430	206938
1997	46025	114888	2646	44338	25469	1941	3605	13189	134	-312	136383	25858	128009	24372	9561	217146
1998	47529	119657	2690	46444	27160	1884	3650	13616	135	-694	142205	27611	133607	26605	9604	225231
1999	49995	123767	2916	49308	28347	2182	4441	14149	190	-521	147614	30838	138715	29519	10218	235683
2000	52347	130979	3215	52626	31071	1780	4713	14904	158	1158	174433	37566	169155	35244	7600	247924
2001	55090	135119	3239	53091	31935	2173	4207	14654	122	-1098	178110	39769	171377	37789	8712	254153
2002	58244	137633	3541	50915	28842	2672	4243	15031	128	-813	178265	40257	168924	37995	11603	261124
Na revisie (2)																
1995	44758	110763	1717	40047	22318	1720	3961	11969	78	1535	117612	23223	108941	22931	8963	207782
1996	46489	113349	1756	40991	23911	1974	3700	11317	89	370	123434	23851	115330	23511	8444	211399
1997	47480	117074	1838	44204	25448	2408	3819	12406	123	939	136383	27202	128009	25926	9651	221184
1998	48946	121771	1862	46327	27264	2312	3838	12779	134	692	142205	29284	133607	27908	9974	229572
1999	51252	124341	2028	49099	28413	2674	4658	13185	170	1161	147614	31857	138715	30403	10353	238233
2000	53678	133550	2175	52447	31054	2424	4934	13878	156	2508	174433	38647	169155	36543	7382	251741
2001	56302	138076	2223	52867	31098	3741	4399	13509	121	266	178597	40947	171448	38946	9149	258884
2002	60187	140787	2448	51390	29425	3188	4447	14207	123	62	179290	41643	169124	39104	12704	267578
Impact van de revisie (2 - 1)																
1995	1506	3675	-784	-145	67	311	190	-713	-1	1119	0	1212	0	930	283	5653
1996	1634	2727	-796	-165	121	265	137	-681	-7	1047	0	1127	0	1113	14	4462
1997	1455	2186	-809	-134	-22	467	214	-783	-11	1250	0	1344	0	1254	90	4039
1998	1416	2114	-828	-118	104	428	188	-837	-1	1385	0	1674	0	1303	370	4341
1999	1257	575	-888	-209	67	492	217	-965	-20	1682	0	1019	0	884	135	2550
2000	1332	2571	-1039	-179	-17	644	222	-1026	-2	1350	0	1081	0	1299	-218	3816
2001	1212	2957	-1016	-224	-837	1568	192	-1145	-2	1365	487	1178	71	1157	437	4731
2002	1943	3154	-1093	475	583	517	204	-824	-4	874	1025	1386	201	1110	1101	6454

(*) Zie punt 6.2 voor de transactiecodes en punt 6.1 voor de institutionele sectorcodes.

5.2 Het bruto nationaal inkomen (bni)

(miljoenen euro's)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Vóór revisie (1)								
Bbp	202129	206938	217146	225231	235683	247924	254153	261124
Netto primaire inkomens ontvangen van (+) of betaald aan (-) het buitenland								
D.1	2673	2678	2769	2819	2916	2951	3118	3267
D.2	-2223	-2072	-2219	-2237	-2186	-2395	-2477	-2256
D.3	1021	842	828	743	858	694	734	711
D.4	2699	2677	2919	3479	3271	3418	3172	4521
D.41	4249	4776	5531	6113	5340	4956	5704	7363
D.42	-1780	-1881	-1912	-1872	-1173	-771	-1879	-3316
D.43	218	-267	-778	-926	-1116	-1043	-933	220
D.44	11	49	77	163	220	276	280	255
Bni	206299	211063	221442	230035	240541	252593	258700	267366
Na revisie (2)								
Bbp	207782	211399	221184	229572	238233	251741	258884	267578
Netto primaire inkomens ontvangen van (+) of betaald aan (-) het buitenland								
D.1	2674	2678	2769	2819	2916	2951	3118	3270
D.2	-2082	-1873	-2013	-2052	-1872	-2107	-2014	-1739
D.3	1021	842	828	743	858	694	734	711
D.4	1995	2511	2994	2659	2763	4156	2084	1142
D.41	3395	4284	5304	5205	4542	3951	4999	4936
D.42	-1780	-1881	-1912	-1871	-1173	-621	-1402	-3246
D.43	403	95	-439	-795	-775	591	-1814	-850
D.44	-24	13	41	121	168	234	301	302
Bni	211390	215558	225763	233742	242897	257435	262806	270962
Impact van de revisie (2 - 1)								
Bbp	5653	4462	4039	4341	2550	3816	4731	6454
Netto primaire inkomens ontvangen van (+) of betaald aan (-) het buitenland								
D.1	1	1	0	0	0	0	0	3
D.2	141	199	206	185	314	288	463	518
D.3	0	0	0	0	0	0	0	0
D.4	-704	-167	76	-819	-508	738	-1087	-3379
D.41	-854	-492	-228	-908	-797	-1005	-705	-2427
D.42	0	0	0	0	0	150	477	70
D.43	185	362	339	130	341	1634	-881	-1070
D.44	-35	-37	-36	-42	-52	-42	21	48
Bni	5091	4495	4320	3707	2356	4842	4106	3596

D.1: beloning van werknemers.
D.2: belastingen op productie en invoer.
D.3: subsidies.
D.4: inkomen uit vermogen.

D.41: rente.
D.42: winstuitkeringen.
D.43: ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen.
D.44: inkomen uit vermogen toegerekend aan polishouders.

6. Classificaties

6.1 Classificatie van institutionele sectoren

Code	Omschrijving
S.1	Totale economie
S.11	Niet-financiële vennootschappen
S.12	Financiële instellingen
S.121	Centrale bank
S.122	Overige monetaire financiële instellingen
S.123	Overige financiële intermediairs m.u.v. verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen
S.124	Financiële hulpbedrijven
S.125	Verzekeringsinstellingen en pensioenfondsen
S.13	Overheid
S.1311	Centrale overheid
S.1312	Deelstaatoverheid
S.1313	Lagere overheid
S.1314	Wettelijke sociale-verzekeringsinstellingen
S.14	Huishoudens
S.15	Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens
S.2	Buitenland
S.21	Europese Unie
S.211	Lidstaten van de EU
S.212	Instellingen van de EU
S.22	Derde landen en internationale organisaties

6.2 Classificatie van transacties in producten (goederen en diensten)

Code	Omschrijving
P.1	Output
P.11	Marktoutput
P.119	Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI)
P.12	Output voor eigen finaal verbruik
P.13	Overige niet-marktoutput
P.131	Betalingen voor overige niet-marktoutput
P.132	Overige niet-marktoutput, overige
P.2	Intermediair verbruik
P.3	Consumptieve bestedingen
P.31	Individuele consumptieve bestedingen
P.32	Collectieve consumptieve bestedingen
P.4	Werkelijke consumptie
P.41	Werkelijke individuele consumptie
P.42	Werkelijke collectieve consumptie
P.5	Investerings (bruto)
P.51	Investerings in vaste activa (bruto)
P.511	Saldo aan- en verkopen van materiële vaste activa
P.5111	Aankopen van nieuwe materiële vaste activa
P.5112	Aankopen van gebruikte materiële vaste activa
P.5113	Verkopen van gebruikte materiële vaste activa
P.512	Saldo aan- en verkopen van immateriële activa
P.5121	Aankopen van nieuwe immateriële activa
P.5122	Aankopen van gebruikte immateriële activa
P.5123	Verkopen van gebruikte immateriële activa
P.513	Toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde niet-financiële activa
P.5131	Belangrijke verbeteringen aan niet-geproduceerde niet-financiële activa
P.5132	Overdrachtskosten op transacties in niet-geproduceerde niet-financiële activa
P.52	Veranderingen in voorraden
P.53	Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden
P.6	Uitvoer van goederen en diensten
P.61	Uitvoer van goederen
P.62	Uitvoer van diensten
P.7	Invoer van goederen en diensten
P.71	Invoer van goederen
P.72	Invoer van diensten

6.3 Activiteitenomenclatuur A17

Code	Omschrijving
A	Landbouw, jacht en bosbouw
B	Visserij
C	Winning van delfstoffen
D	Industrie
E	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water
F	Bouwnijverheid
G	Groothandel en kleinhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen
H	Hotels en restaurants
I	Vervoer en communicatie
J	Financiële instellingen
K	Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening
L	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen
M	Onderwijs
N	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
O	Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele en persoonlijke diensten
P	Particuliere huishoudens met werknemers
Q	Extraterritoriale organisaties en lichamen